HUMANITAS

KADERORGAAN VAN DE
VERENIGING VOOR MAATSCHAPPELIJK WERK
OP HUMANISTISCHE GRONDSLAG

TIENDE JAARGANG No. 6

DECEMBER 1955

CENTRAAL BUREAU „HUMANITAS"
J. W. BROUWERSSTRAAT 16 — AMSTERDAM

HOOFDREDACTIE: MEJ. M. DIJKSTRA
Sectie Reclassering: P. E. Hutte
Sectie Gezinsverzorging: Mevr. H. J. Roes
Sectie Kinderbescherming: Mevr. mr. M. Rood–de Boer
Redactiesecretaris: H. van Schaaik

Medewerkers:
J. Boetje, mr. L. A. Donker, P. Faber, mr. R. Friedman—v. d. Heide, dr. F. Grewel, mej. mr. dr. Joh. Hudig, dr. J. P. van Praag, Ph. H. van Praag, prof. dr. G. Th. Kempe, D. Q. R. Mulock Houwer, H. Ploeg jr., mej. mr. P. G. Prins, dr. A. Querido, mr. B. v. d. Waerden, M. de Vries e.a.

Adres Redactie en Administratie:
J. W. Brouwersstraat 16 - Telefoon 721044
Giro 582000

Oplage: 2500 — Abonnementsprijs: f 5,– per jaar

INHOUD

	blz.
Mej. mr. dr. J. C. Hudig: Vijftig jaar Kinderwetten	77
Kinderbeschermingsliteratuur	82
Mr. B. v. d. Waerden: De nieuwe regeling van Verklaringen omtrent het gedrag	83
J. v. d. Spek: Het leven door een Reclasseringsbril	86
Al lezend trok onze aandacht	87
F. S. Noordhoff: Boekbespreking „Reclasseringsbezoek" door K. H. Niekerk	88
Mevr. H. J. Roes: Gezinsverzorgster en gezinshelpster	90
Onze Secties op het congres	93
Mevr. H. J. Roes: De taak van de gemeente t.a.v. de woonwagenbevolking	100
Mej. L. Hijmans: Inleiding en gesprek – een experiment	104

DAGELIJKS BESTUUR:

Mr. dr. J. in 't Veld, voorzitter
Mr. B. v. d. Waerden, vice-voorzitter
C. M. Swiebel, secretaris
dr. L. I. de Winter, penningmeester
M. Dijkstra
J. Landman
H. Ploeg jr.
Drs Ph. v. Praag
E. Veuger
erelid P. C. Faber

CENTRAAL BUREAU:

J. W. Brouwersstraat 16
Amsterdam.
Telefoon: K. 20 - 721044
Mej. M. Dijkstra, directrice
Spreekuur: Vrijdag van 11–12 uur

Vijftig jaar kinderwetten

In de afgelopen maanden werden in het gehele land bijeenkomsten georganiseerd teneinde het feit te herdenken, dat vijftig jaar geleden de kinderwetten werden ingevoerd. De redactie van Humanitas prijst zich gelukkig een artikel over deze materie te kunnen publiceren van de Rotterdamse kinderrechter mej. mr. dr. J. C. Hudig.

Op 1 December 1905 zijn in Nederland de kinderwetten in werking getreden, waarop men al jarenlang in de kinderbeschermingskringen met smart had gewacht. Voordien moest men werken met wetten, die geen of nauwelijks rekening hielden met de speciale belangen van kinderen.

Het strafrecht gold voor ieder gelijkelijk, d.w.z. voor ieder, die geacht kon worden oordeel des onderscheids te hebben. Krankzinnigen konden niet gestraft worden, evenmin kinderen onder tien jaar, terwijl voor kinderen tussen tien en zestien jaar oordeel des onderscheids bewezen moest worden. Geen bepaalde kinderstraffen dus en geen afzonderlijke strafprocedure voor kinderen.

Het burgerlijk recht kende nog geen beperkingen van de ouderlijke macht. Ontzetting uit de ouderlijke of, zoals dat toen heette, vaderlijke macht was in het Wetboek van Strafrecht geregeld; deze werd niet beschouwd als een maatregel ter bescherming van het kind en ter voorkoming van jeugdverwaarlozing, maar als straf voor onwaardige ouders. De ontzetting kon alleen plaats hebben gekoppeld aan een veroordeling wegens misdrijf tegen of met de kinderen gepleegd. Wat er voor de inwerkingtreding van de kinderwetten ter bescherming van kinderen en ter voorkoming van wangedrag geschiedde werd door particulieren gedaan zonder wettelijke basis en dit kon dus alleen voor zover en zo lang de ouders meewerkten. (Ik laat hier buiten beschouwing de sociale wetten, zoals arbeidswet en leerplichtwet, die voor alle kinderen gelden en niet voor bepaalde bedreigde individuen.)

Door particulieren werd aan het eind van de vorige eeuw veel gedaan. De verenigingen Pro Juventute (de eerste werd in 1896 in Amsterdam opgericht) hebben aan officier van Justitie en rechtbank voorlichtingsrapporten over jeugdige verdachten geleverd. Deze rapporten, door vrijwillige medewerkers opgemaakt, waren voor de officier van Justitie dikwijls aanleiding om de jeugdige boosdoener niet te vervolgen op voorwaarde, dat hij zich onder toezicht van de vereniging zou stellen. Zodoende werden heel wat kinderen buiten de gevangenis gehouden en onder toezicht gesteld lang voordat dit volgens de wet mogelijk was.

In het midden van de vorige eeuw zijn de eerste particuliere opvoedingsgestichten opgericht zoals de Heldringgestichten, Hoenderloo, de Goede Herder, de Sint-Aloysiusstichting, de Weesinrichting Neerbosch. Verschillende hebben hun eeuwfeest al gevierd. Vóór de inwerkingtreding der kinderwetten konden hier alleen

kinderen worden opgenomen wier ouders dit goed vonden. Overheidssubsidie was er toen niet. Alles werd uitsluitend uit particuliere middelen bekostigd.

Het spreekt vanzelf, dat men naar wettelijke regeling verlangde. Al te veel kinderen kwamen in gevangenissen terecht (in 1891 4323 kinderen onder zestien jaar!) waar zij eer slechter dan beter werden. Voor al te veel gevallen van kinderverwaalozing stond men machteloos, omdat de ouders niet wilden of niet konden meewerken aan maatregelen in het belang hunner kinderen.

In 1901, onder het ministerie Cort van der Linden, zijn de kinderwetten aangenomen, die in 1905 na een lange tijd van voorbereiding, omdat allerlei nieuwe organen en instellingen in het leven moesten worden geroepen, in werking traden.

Op twee fronten heeft men met deze wetten de aan het eind van de vorige eeuw ontstellend toegenomen jeugdcriminaliteit willen bestrijden, nl. preventief door ouders, die in hun taak als opvoeders te kort schoten, hetzij door eigen slecht gedrag (ontzetting), of ten gevolge van ongeschiktheid of onmacht (ontheffing) hun ouderlijke macht te ontnemen en de kinderen toe te vertrouwen aan verenigingen, speciaal voor de opvoeding van kinderen opgericht. Op deze wijze hoopte men de invloed van jeugdverwaarlozing en opvoedingsfouten te beperken.

Repressief wilde men werken door kinderen, die een strafbaar feit hadden gepleegd niet als volwassenen het kwaad te vergelden, maar door op hen zodanige straffen en maatregelen toe te passen, dat deze door opvoedkundige werking recidive zouden voorkomen.

De bepalingen zijn geregeld in de kinderstrafwet, de burgerlijke kinderwet en de kinderbeginselenwet (in deze laatste wet vindt men voorschriften en richtlijnen voor Rijks- en particuliere opvoedingsinrichtingen).

In de afgelopen vijftig jaar zijn deze wetten herhaaldelijk gewijzigd. De belangrijkste wijziging is wel die van 1921, waarbij de kinderrechter zijn intrede deed: de gespecialiseerde rechter aan wie alle kinderzaken zouden worden opgedragen. Toen is ook de ondertoezichtstelling ingevoerd, een maatregel die zich sindsdien enorm heeft ontwikkeld en die tegenwoordig bijna het belangrijkste instrument voor de justitiële kinderbescherming is. Sinds 1921 kan er dus eigenlijk eerst van kinderrechtspraak gesproken worden.

Is er reden om het vijftigjarig bestaan van de kinderwetten feestelijk te herdenken? Toen enige jaren geleden in de Verenigde Staten het vijftigjarig bestaan van kinderrechtbanken herdacht werd heeft één der redenaars bij die gelegenheid het inwerkingtreden van de kinderwet even belangrijk geacht als de magna charta in Engeland was in 1216. Dit is misschien wat overdreven, maar toch is het van niet te onderschatten belang, dat nu de wettelijke mogelijkheid er is, om voor kinderen die zich misdragen, of bedreigd worden met morele gevaren, opvoedkundige maatregelen te nemen, eventueel tegen de wil van de ouders, waardoor zij tot een behoorlijke sociale aanpassing kunnen geraken.

De *kinderstrafwet* laat de beginselen van het volwassenen-strafrecht onaangetast: d.w.z. dat geen straf of maatregel kan worden opgelegd als schuld bij de dader ontbreekt. Belangrijk is echter, dat voor kinderen tot achttien jaar bepaalde straffen en maatregelen werden ingevoerd, die gericht zijn op opvoeding van het kind en niet uitsluitend op vergelding van schuld. Kinderstraffen zijn: tuchtschoolstraf (maximaal 1 jaar), geldboete en berisping. Kindermaatregelen, waarbij nog meer het accent valt op het element opvoeding, zijn: terbeschikkingstelling van de regering (de regering neemt dan de verantwoording voor de opvoeding op zich tot de meerderjarigheid), teruggave aan de ouders zonder toepassing van straf en ondertoezichtstelling. Geen kinderen dus meer in gevangenissen. Voorts is belangrijk, dat kinderstrafzittingen gehouden worden met gesloten deuren. D.w.z. dat de

pers er dus niet bij tegenwoordig is, zodat daarover geen berichten in de couranten verschijnen. Als men Engelse of Amerikaanse couranten opslaat met sensationele artikelen over wandaden door jonge kinderen bedreven, dan beseft men hoe gelukkig het is dat bij ons de pers buiten de kinderzittingen gehouden wordt.

Na de invoering van de ondertoezichtstelling zijn de grenzen tussen het kinderstrafrecht en het burgerlijk kinderrecht wat vervaagd, omdat voor dezelfde feiten waarvoor een kind strafrechtelijk kan worden vervolgd, hij ook onder toezicht gesteld kan worden. Bovendien kan een onder toezicht gesteld kind in dezelfde inrichtingen terechtkomen, waarin ook krachtens strafvonnis geplaatsten verblijven. In de practijk worden kleine kinderen, onder veertien jaar, zelden voor de strafrechter gebracht, maar onder toezicht gesteld als hun wangedrag deze maatregel gewenst maakt.

Een strafrechtelijke leeftijdsgrens bestaat er in de wet echter niet. De verschillende kinderrechters en leden van het O.M. hebben hierover hun eigen opvattingen, zodat de practijk van arrondissement tot arrondissement verschilt. Dit is een verwarrende toestand. Voor vele kinderbeschermers al moeilijk te begrijpen, laat staan voor de betreffende kinderen en hun ouders.

Het ware daarom te wensen, dat dit onderscheid in de wet zou verdwijnen en dat voor kinderen, die zich misdragen, hetzij in de vorm van een in de wet strafbaar gesteld feit, hetzij anderszins, de kinderrechter de vrije keuze had uit een aantal straffen en maatregelen zonder daarbij gehinderd te worden door het te enge keurslijf van straf- en strafprocesrecht.

Helaas heeft men dit nog niet aangedurfd en houdt het onlangs bij de Kamer ingediende wetsontwerp tot herziening van het kinderstrafrecht wel een belangrijke verbetering in, maar het blijft *straf*recht. Een verbetering is de grotere verscheidenheid van straffen en maatregelen. Zo wordt bijv. de straf van arrest voorgesteld, een vrijheidsberoving van minimaal vier uur tot maximaal veertien dagen. Een korte correctie dus, bedoeld voor kinderen, die moeten wéten „dat het zo niet kan", maar wier persoonlijkheidsstructuur normaal is en verder geen maatregelen vraagt ter voorkoming van recidive. Aan deze soort straf bestaat wel behoefte, omdat een maand tuchtschoolstraf (het tegenwoordige wettelijke minimum) voor dit soort gevallen een te zware straf is. Een andere verbetering is de voorgestelde mogelijkheid van plaatsing in een inrichting voor afwijkenden van kinderen wie het feit niet of nauwelijks kan worden toegerekend, terwijl in hun belang toch maatregelen gewenst zijn om hen tot een betere sociale aanpassing te brengen.

Het *burgerlijk kinderrecht* heeft een grote ontwikkeling doorgemaakt in de loop van deze halve eeuw.

De maatregelen van ontzetting en ontheffing uit de ouderlijke macht zijn onmisbaar gebleken. Dit wil niet zeggen, dat de toepassing van deze maatregelen nu altijd even ideaal geschiedt.

Aanvankelijk heeft men gemeend, dat men kinderen uit een verwaarloosd en verwaarlozend milieu moest opvoeden ver weg van hun slechte ouders in een gezonde omgeving, liefst op het platteland, ver weg van de verleidingen van de grote stad. De ontzetting betekende veelal een radicaal doorsnijden van de band tussen ouders en kinderen. Thans is er een toenemende huiver om kinderen aan hun gezin te ontrukken, omdat de affectieve band met de ouders voor de ontwikkeling van het kind belangrijker wordt geacht dan schone bedjes en een zonnige speelkamer. Ook heeft de psychologie ons geleerd, dat verwisselen van verzorgers in de eerste levensjaren soms funeste gevolgen kan hebben voor een harmonische opgroei; in de eerste levensjaren heeft een kind veel aandacht nodig en wel van één en dezelfde persoon. Dit betekent, dat kleine kinderen indien zij niet bij de

ouders thuis kunnen zijn bij voorkeur in een pleeggezin geplaatst moeten worden en niet in een tehuis waar zij de verzorgers met te veel leeftijdsgenootjes moeten delen.

Deze wetenschap brengt mee een voorzichtige hantering van de maatregel van ontzetting en een veranderde werkwijze van de voogdijverenigingen. Men beseft nu allerwege, dat de ouders, ook al zijn zij uit de ouderlijke macht ontzet, toch in de geest van de kinderen hun plaats behouden en op enigerlei wijze in contact moeten blijven met de elders geplaatste kinderen en dat aan hun reclassering moet worden gewerkt. Het werk van de voogdijverenigingen wordt er moeilijker door en vereist geschoolde krachten.

Het aantal ontzettingen is ten gevolge van dit inzicht de laatste jaren belangrijk afgenomen. Toch betreft het nog ongeveer duizend kinderen per jaar.

Bij ontheffing ligt het anders, omdat dit met medewerking der ouders geschiedt. Bij de wijziging van het burgerlijk kinderrecht in 1947 is een vorm van ontheffing ook zonder medewerking der ouders mogelijk geworden, nl. in geval van ondertoezichtstelling. Als na zes maanden blijkt, dat van deze maatregel geen heil te verwachten is ten gevolge van onmacht of ongeschiktheid der ouders kan de rechter ontheffing uitspreken. In de practijk wordt deze zgn. gedwongen ontheffing niet veel toegepast. Immers, als ouders niet willen of kunnen meewerken aan een maatregel in het belang van hun kinderen heeft in veel gevallen een dergelijke maatregel weinig effect als deze tegen de wil der ouders toch wordt doorgezet. Zij beïnvloeden door hun houding het kind, dat zich dan onrechtvaardig behandeld voelt, een slechte basis voor een opvoedkundige maatregel. Het meeste effect kan worden bereikt als zowel ouders als kind de plaatsing accepteren en begrijpen.

Ook bij de in 1921 ingevoerde ondertoezichtstelling blijkt dit. Als ouders en kinderen tegenwerken kan een gezinsvoogd weinig beginnen. Ons streven is dus bij de voorbereiding van de ondertoezichtstelling de ouders de wenselijkheid te laten inzien, zodat zij de geboden hulp aanvaarden. De meeste justitiële kinderbeschermingsmaatregelen worden dus tegenwoordig genomen met instemming van de ouders.

Dit is een merkwaardig verschil met 1905, toen men dankbaar was voor de wettelijke mogelijkheden om ondanks tegenwerkende ouders toch t.a.v. de kinderen iets te kunnen doen. Deze ontwikkeling zal te danken zijn aan het feit, dat de kinderwetten „ingeburgerd" zijn en voor het merendeel der cliënten kinderrechter, voogdijraad en ambtenaar voor de kinderwetten hun afschrikwekkende eigenschappen verloren hebben. Slechts een klein groepje mensen ziet in de voogdijraad nog de kinderroofinstantie en van de kinderjustitie alleen de vijandige „sterke arm".

Er liggen nog enige wetten tot aanvulling en vernieuwing van het burgerlijk kinderrecht op invoering te wachten. Namelijk *de wet tot herziening der voogdijraden.* Deze raden, voortaan Raden voor de Kinderbescherming te noemen, zullen een meer centrale plaats in de kinderbescherming krijgen en het algemeen advies- en contrôlecollege worden voor de justitiële kinderbescherming, ook in strafzaken, hetgeen tot dusverre nog niet het geval was. Voorts de *wet tot aanvulling der bepalingen betreffende ondertoezichtstelling* — een wet, die na de door de Tweede Kamer aangebrachte amendementen weinig veranderingen zal brengen in de practijk. De wet betreft plaatsing buitenshuis van gezinsvoogdijpupillen, welke voortaan aan termijnen zal zijn gebonden. Ten slotte de *adoptiewet,* die een geheel nieuwe figuur in onze kinderbescherming brengt. Schijnbaar in tegenstelling is deze figuur met de tendens tot beperking van ontzetting. Adoptie immers is een nog veel radicaler doorsnijden van de band tussen ouders en kinderen, omdat de adoptie onherroepelijk is – herstel is niet mogelijk –, de breuk is dus definitief. Toch zijn

er gevallen denkbaar waarin herstel is uitgesloten, terwijl het kind in een liefdevol pleeggezin verblijft. In dergelijke gevallen kan het in het belang van het kind zijn de band met de pleegouders zo hecht mogelijk te maken, zodat het zich niet langer een „voogdijkind" voelt en de vrees voor overplaatsing niet meer bestaat. Deze adoptie zal met de grootst mogelijke voorzichtigheid gehanteerd moeten worden. De wet schept daartoe voldoende waarborgen. Gebleken moet zijn dat het kind bij de aspirant-adoptieouders werkelijk een goed plaatsje heeft gevonden. De pleegouders moeten eerst tot voogd benoemd zijn alvorens zij een verzoek tot adoptie kunnen indienen.

Als er iets duidelijk is geworden gedurende het vijftig jaar werken met kinderwetten, dan is het wel dit, dat er nog veel meer gedaan moet worden aan preventieve kinderbescherming. Voor de volksgezondheid is in de laatste halve eeuw enorm veel gedaan, maar voor de geestelijke volksgezondheid eigenlijk nog bitter weinig. Wij weten dat opvoedingsmoeilijkheden zo vroeg mogelijk moeten gesignaleerd om verholpen te kunnen worden. Maar waar moeten de moeders met hun moeilijkheden heen? De enkele medisch-opvoedkundige bureaux die er zijn, hebben lange wachtlijsten, zodat zij de gevallen voor behandeling streng selecteren en de meerderheid der aanmeldingsgevallen niet aan bod komt. Hoeveel scholen zijn er voor kinderen met leermoeilijkheden? Wat wordt er gedaan aan de vakscholing voor zwakbegaafden? Hoeveel schoolartsen kunnen aandacht besteden aan psychologische moeilijkheden? Waar kunnen de ouders anders voorgelicht worden dan door tijdschriften als Libelle en Margriet? Hoeveel subsidie wordt er gegeven voor clubwerk onder de ongeorganiseerde jeugd? Wat wordt er gedaan voor opvoeding en huisvesting van de zgn. onmaatschappelijke gezinnen? Te dikwijls moeten wij constateren dat een kind via kinderbeschermingsinstanties voor langere tijd in een inrichting moet worden geplaatst met een twijfelachtige prognose, terwijl dit voorkomen had kunnen worden als eerder hulp was geboden.

Een tweede overweging springt naar voren bij het overdenken van de betekenis van vijftig jaar kinderwetten, nl: wat weten wij eigenlijk van de resultaten van ons werk? Practisch zijn er geen wetenschappelijke onderzoekingen gedaan naar het effect van straffen, maatregelen, ontzettingen, ontheffingen. Wij hebben empirische kennis — d.w.z. de verschillende specialisten hebben ieder een eigen stukje ervaring — maar een samenvattend geordend geheel is er niet. Nu is „research" op het gebied van de kinderbescherming niet eenvoudig. Kinderen zijn nu eenmaal geen proefkonijnen — ontelbare factoren werken samen bij de ontwikkeling van een kind –, het is haast ondoenlijk om uit dit complex enkele factoren te isoleren. Omdat het zo ingewikkeld is kost het natuurlijk veel studie, veel tijd en veel geld.

De beste jubileumgave van de regering is daarom misschien een post op de begroting, dit jaar voor het eerst, voor „research" en „planning" in de kinderbescherming.

Een commissie is ingesteld om de ingediende onderzoekplannen te beoordelen en om de experimenten te volgen. De commissie is onlangs haar werk aangevangen,

Ik zou haast zeggen: gelukkig blijft er nog wat te wensen over. Het zou niet goed zijn als wij tevreden bleven stilstaan bij wat er in deze vijftig jaar is opgebouwd. Er is met hart en ziel gewerkt en veel gepresteerd waarvoor wij dankbaar mogen zijn. Na het eerste enthousiasme in het begin van deze eeuw is er een periode van rust en consolidatie geweest. Vooral na de tweede wereldoorlog kwam er een golf van initiatieven en nieuwe denkbeelden, die thans om kristallisatie en integratie vragen.

Laten wij op de ingeslagen weg voortgaan!

J. C. HUDIG

Kinderbeschermingsliteratuur

Er zijn tijden geweest waarin men meende, dat met voogdijkinderen (kinderen dus, wier ouders ontheven of ontzet waren uit de ouderlijke macht) liefst zo weinig mogelijk gesproken moest worden over hun eigen ouders en hun afkomst.

Tegenwoordig neemt men een ander standpunt in. Men zal met deze kinderen wel spreken over vroeger, over wat er gebeurd is voor ze „Bij de vereniging" of in het „Kinderhuis" kwamen. In een tweetal artikelen in *de Koepel* van *Augustus en September 1955* bespreekt freule Mackay uitvoerig dit gecompliceerde probleem. En in *de Koepel* van *October 1955* wordt door dr. Keilson nog eens de psychologische noodzaak van een dergelijke voorlichting aangestipt. Het kind zelf immers zal zich voortdurend bezig houden met zijn verleden en het is de taak der voogdijvereniging het kind te helpen bij deze — vaak tragische — confrontatie. Door de afkomst, de ouders, negeren, helpt men het kind geenszins.

„De voorlichting van onze pupillen betreffende afkomst en voorgeschiedenis" I en II Jkvr. H. M. Mar.esse Mackay Koepel Nr. 8 '55 bl. 250-257, Koepel Nr. 9 '55 bl. 297-305.

„De noodzakelijkheid voogdijkinderen voor te lichten omtrent hun afkomst en voorgeschiedenis" - H. Keilson, zenuwarts, Koepel nr. 10 '55. bl. 326-332.

Over het zeer moeilijk opvoedbare kind worden in de *September* en *October* nummers van *de Koepel* een tweetal interessante artikelen gepubliceerd van iemand, die zijn hele leven gewerkt heeft met deze groep van kinderen, n.l. K. de Bloois, algemeen directeur van de vereniging „Zoekt het Verlorene" te Rotterdam.

Schrijver noemt hierbij ook gegevens uit een onderzoek naar het „maatschappelijk geslaagd" zijn van de oud-pupillen der vereniging (welke gegevens in 1951 gepubliceerd werden).

Hierbij bleek, dat het percentage der niet geslaagden rond 30 ligt, te hoog, dan dat men de tot nu toe gevolgde werkwijze niet critisch zou moeten bezien en zou moeten trachten de heropvoeding dezer zeer moeilijk opvoedbare jeugd doeltreffender te maken.

(„Het zeer moeilijk opvoedbare kind" - I en II K. de Bloois, Koepel Nr. 9 '55 bl. 286-296, Koepel Nr. 10 '55 bl. 338-346).

Een schat van bijzonderheden betreffende de Nederlandse kinderbescherming is ook dit jaar weer te vinden in het *Jaarverslag 1954* van de *Nationale Federatie* de Nederlandsche Bond tot Kinderbescherming. Medegedeeld wordt o.a. dat de gezinsverpleging in Nederland langzaam maar zeker terrein wint op de inrichtingsverpleging. Op 1 Januari 1955 bevond 48.8 pct der voogdijpupillen zich in pleeggezinnen, tegenover 51.2 pct in inrichtingen. Deze percentages luidden voor 1952: 45 pct en 55 pct. Men noemt het echter frappant, dat de gezinsverpleging voor de jongste leeftijdsgroep, dus van 0-6 jaar niet is toegenomen. Des te merkwaardiger, nu toch door vele deskundigen herhaaldelijk gewezen is op het gevaar, dat het jonge kind blijvende schade aan zijn persoonlijkheid kan ondervinden als het de band met de verzorgende moederfiguur moet missen. Men meent dan ook, dat het „pleegouderpotentieel" intensiever bewerkt zou moeten worden, zodat de schaal naar de gezinsverpleging zou kunnen overslaan.

Ook in het Jaarverslag van het Rijkstucht- en Opvoedingswezen over 1954 (7e afdeling ter Minister van Justitie zijn vele bladzijden gewijd aan de gezinsverpleging van voogdijpupillen. Door een nieuw systeem van documentatie en statistiek was men in staat hierover voorlopige cijfers te publiceren, welke tot nu toe niet verkrijgbaar waren en die alle mogelijke interessante gezichtspunten kunnen opleveren. Zo heeft men gevonden dat een vrij hoog percentage voogdijkinderen als enig pleegkind geplaatst wordt bij kinderloze pleegouders (gemiddeld 30 pct) en dat het percentage der pupillen geplaatst bij bejaarde pleegouders soms nog tamelijk hoog ligt, al meent het jaarverslag dat niet van een exces gesproken kan worden. Interessante gegevens, die ongetwijfeld zullen kunnen helpen bij het verdiepen van inzicht op het terrein der gezinsverpleging.

De nieuwe regeling van Verklaringen omtrent het gedrag

Voor reclassering en kinderbescherming is van eminent belang, in hoeverre geheimhouding van het strafrechtelijk verleden verzekerd is. De wel haast beruchte kwestie van het „Bewijs van goed gedrag" kwam dan ook in ons kaderblad reeds meermalen ter sprake. Men weet het: tot nog toe was het — in het algemeen gesproken — geheel aan het oordeel van de burgemeesters in de woonplaats der belanghebbenden overgelaten, voor welke doeleinden overlegging mocht worden geëist en of zij de afgifte aan iemand die „eens iets gehad heeft" toestonden, weigerden dan wel een „bewijs" verstrekten met vermelding van de zwarte vlek. In de praktijk vormen overheidsdienst, emigratie en scheepvaart-maatschappijen wel de grootste struikelblokken.

Het is nu bijna 50 jaar geleden, dat bekende figuren uit de reclasseringskring als de latere kinderrechter mr. G. T. J. de Jongh de strijd aanbonden tegen de, op zijn zachtst uitgedrukt, onbevredigende toestanden op dit gebied en onder aanvoering van dr. N. Muller is deze strijd gestreden, totdat thans in 1955 is tot stand gekomen de **Wet op de justitiële documentatie en op de verklaringen omtrent het gedrag.** Niet voor niets dus zei prof. Diepenhorst in de Eerste Kamer, dat door deze wet een einde is gekomen aan een 47-jarige oorlog!

Waarom is toch de knoop, welke vooral op initiatief van minister Donker werd doorgehakt, zo ingewikkeld? Omdat twee grote en in principe onverzoenlijke belangen tegenover elkaar staan: enerzijds de aanspraak dat het strafrechtelijke verleden geheim blijft ten opzichte van de buitenwereld en iemand niet zijn gehele verdere leven als een blok aan het been blijft hangen, anderzijds het belang dat men weet met wie men te doen heeft b.v. bij de aanstelling in een bepaalde functie, vooral als het een verantwoordelijke positie geldt. Wordt het eerste belang te ver doorgetrokken, dan ontstaat de misstand van het verzamelen van inlichtingen langs sluipwegen (wat vaak nog erger is dan de officiële verstrekking van gegevens uit het strafregister!), overspant men het andere belang, dan ontstaat de ongerechtvaardige achterstelling van de reclassent, de „levenslange" maatschappelijke straf op zelfs een geringe misstap of jeugdzonde.

Op welke wijze heeft nu de nieuwe wet hier een evenwicht gezocht? In de eerste plaats door een ingenieuze scheiding tot stand te brengen tussen de volledige, maar in principe absoluut geheime „documentatie" ten behoeve van de Justitie en het strafregister, waaruit voor bepaalde doeleinden en onder zekere waarborgen inlichtingen worden verstrekt. De Documentatiedienst houdt ten behoeve van de Justitie zelf op persoonskaarten de volledige „doopceel" bij van ieder, die zelfs maar verdacht wordt van een strafbaar feit, wiens faillissement wordt uitgesproken, die ontzet wordt uit de ouderlijke macht enz., enz. Geheel afgescheiden daarvan echter worden bewaard de z.g. strafbladen, vermeldende iemands onherroepelijke veroordeling ter zake van misdrijf (en in enkele gevallen ook overtredingen), voorzover daarbij een straf is opgelegd. Deze strafbladen nu — en dat is de kern van de

nieuwe regeling – worden na een bepaalde tijd uit het register verwijderd. Deze termijn is gesteld op vier jaar voor geldboeten, voorwaardelijke veroordelingen en alle aan kinderen (tot 18 jaar) opgelegde straffen en op acht jaar plus de duur van de straf voor onvoorwaardelijke vrijheidsstraffen. Een en ander tenzij er intussen een nieuw strafblad bij is gekomen (recidive). Een echte verjaring of rehabilitatie is hiermede nog niet tot stand gekomen, maar maatschappelijk en uit reclasseringsoogpunt komt de regeling hieraan toch nabij, omdat het strafregister voortaan de overwegende rol zal spelen bij de afgifte van „Verklaringen omtrent het gedrag".

De burgemeester toch is de autoriteit gebleven, belast met het afgeven dier verklaringen, maar hij mag daarbij voortaan niet meer geheel naar eigen inzicht en willekeur handelen. Voorgeschreven is, dat hij afgifte niet mag weigeren, indien het hem verstrekte uittreksel uit het (gezuiverde!) strafregister geen veroordeling vermeldt en het uit andere schriftelijke bescheiden niet gebleken is van wangedrag van de aanvrager **over de laatste vier jaar.** Hiermede is dus bereikt niet alleen dat geruchten en persoonlijke antipathie (politieke motieven!) geen rol kunnen spelen, maar tevens dat bezwarende gegevens uit de registers van de plaatselijke politie na verloop van vier jaar bij de beoordeling zijn uitgeschakeld, als er geen onherroepelijke veroordeling tot straf is gevolgd.

Dat is wat men zou kunnen noemen de hoogst belangrijke negatieve kant van de nieuwe wet: na bepaalde tijd werken politionele en zelfs justitiële gegevens niet meer ten nadele van een gegadigde voor een bepaalde werkkring, te wiens laste nadien niets meer bekend is geworden.

Daarnaast heeft de wet echter ook nog een positieve kant in die zin, dat bepaalde uniforme voorschriften en richtlijnen zijn gegeven, ten einde een betere en billijker regeling van de afgifte der verklaringen omtrent het gedrag over het gehele land te waarborgen en te bevorderen. In de eerste plaats krijgt het certificaat een bepaalde tekst, nl. dat in verband met het doel, waarvoor de verklaring is aangevraagd, niet is gebleken van bezwaren tegen afgifte daarvan. Hiermede is de verklaring duidelijk gekoppeld aan het doel. De burgemeester mag niet zonder meer altijd de afgifte weigeren, als er wel een strafblad is, maar moet nagaan of die veroordeling **in concreto** de afgifte bezwaarlijk maakt. Dit zal zowel van de aard van het feit als van de aard van de functie afhangen. Een zedendelict zal in het algemeen aan afgifte ten behoeve van het onderwijs in de weg staan, een mishandelingetje of belediging niet aan afgifte voor arbeider bij Publieke Werken of in de staatsmijnen.

Voorts moet de burgemeester in het vervolg hetzij de verklaring zonder vermelding van vonnissen of welk voorbehoud ook verstrekken, ofwel de afgifte gemotiveerd weigeren. Het is daarbij dus geenszins zo, dat hij steeds dient te weigeren, indien er wel een strafblad of andere belastende gegevens (over de laatste vier jaar) bestaan. Integendeel, de wet vordert individuele beoordeling en beveelt de instelling aan van adviescommissies, zoals Amsterdam die reeds sedert 1912 kent en andere grote gemeenten die later ook hebben ingesteld. Voorts wordt de mogelijkheid geopend, dat de burgemeester of de adviescommissie een voorlichtingsrapport laat uitbrengen door bemiddeling van de Reclasseringsraad in het ressort. En ten slotte krijgt de aanvrager, wie de verklaring is geweigerd, beroep op de Rechtbank. Dit laatste is vooral daarom zo belangrijk, omdat het de burgemeester dwingt, zich goed rekenschap te geven van zijn beslissing en weigering behoorlijk te motiveren. Ook is een zekere jurisprudentie te verwachten omtrent de vraag, welke „misdragingen" voldoende grond opleveren, om de verklaring voor bepaalde doeleinden niet af te geven.

Ten aanzien van de doeleinden, waarvoor een „verklaring omtrent het gedrag" verlangd mag worden, komen eveneens richtlijnen. Het is duidelijk, dat b.v. niet iedere mevrouw die een dienstbode wil aannemen, het ambtelijk apparaat in

werking kan stellen. Het algemeen belang moet ermede gemoeid zijn. Krachtens de wet zal de minister van Binnenlandse Zaken een lijst opstellen van doeleinden, waarvoor de verklaring niet gevraagd zal kunnen worden. Voorts staat het telkens ter beoordeling van de burgemeester, doch met beroep voor de belanghebbende op de Commissaris der Koningin. Ook hier zal zich dus in de praktijk volgens min of meer objectieve maatstaven een gebruik vormen.

Eindelijk is nog voorgeschreven, dat de afgifte (of gemotiveerde weigering) slechts geschiedt aan de aanvrager zelf. Er is wel een uitzonderingsmogelijkheid voor collectieve aanvragen (gedacht is b.v. aan de A.N.W.B. voor kampeervergunningen) maar dan moet uit de aanvraag blijken, dat de belanghebbende ermede instemt. Voorkomen is dus in ieder geval dat iemand, zich voordoende als werkgever of zo, langs de weg van de verklaring omtrent het gedrag aan de weet tracht te komen, of er „iets" is met zijn buurman en geheel uitgesloten is, dat een ander dan de betrokkene zelf de gemotiveerde weigering ontvangt.

Dit zijn de hoofdlijnen van de nieuwe wet. Natuurlijk zijn er nog desiderata. Men kan de termijnen te lang of te kort vinden, maar dat zou steeds het geval zijn en als men deze materie eenmaal bij de kop vat, moet er uiteraard ergens een grens getrokken worden. Ik betreur, dat de vierjaars-periode niet gekozen is voor de zeer korte gevangenisstraffen, welke vaak als waarschuwing (zowel voor de delinquent zelf als voor zijn „soortgenoten", b.v. bij havendiefstalletjes) gegeven worden bij betrekkelijk geringe feiten, gepleegd door overigens behoorlijke mensen die geen periode van toezicht van node hebben. In ieder geval zou ik voor de toekomst wensen, dat de mogelijkheid voor belanghebbende worde geopend, om in individuele gevallen aan de Rechtbank te verzoeken, dat een strafblad eerder „gelicht" wordt na de wettelijke periode van vier of acht jaar. Een wettelijke regeling werkt nu eenmaal altijd generaliserend en daarom in concrete gevallen onbillijk. Dit zou in beperkte mate geïndividualiseerd moeten kunnen worden. Eén ernstig bezwaar heb ik ten slotte tegen de nieuwe regeling en dat is dat het verkrijgen van inlichtingen uit de „Documentatie-dienst" door anderen dan de Justitie zelf niet absoluut verboden is. Het gaatje, dat hier is opengelaten, doet vrezen, dat weer dezelfde onaanvaardbare ontwikkeling zich zal gaan voordoen als met de strafregisters die in 1896 strikt „geheim" werden opgezet, maar langzamerhand voor een steeds ruimer kring van autoriteiten en via het bewijs van goed gedrag zelfs van particuliere werkgevers toegankelijk werd. Ik denk hierbij o.a. aan de buitenlandse immigratie-instanties, die nu eenmaal tegenover een land als het onze een machtspositie innemen en aan wie de regering dus alle door hen gewenste inlichtingen wel moet geven, tenzij de wet aan de Nederlandse overheid zelf zou verbieden, van die gegevens kennis te nemen. Ideaal zou zijn, dat iedereen voortaan genoegen zou nemen met de verklaring omtrent het gedrag, doch dit ideaal is niet over de gehele linie te verwezenlijken (men denke aan aanstellingen bij de politie e.d.). In zulke uitzonderingsgevallen dienen rechtstreekse inlichtingen uit het strafregister evenwel toch de grens te vormen. De persoonskaart van de Documentatiedienst (waarop ook politie-verbalen kunnen voorkomen betreffende zaken die nooit vervolgd zijn, omdat later bleek dat een geheel ander het feit gepleegd had!) zijn taboe voor een ieder buiten de Justitie zelf.

Intussen — de nieuwe wet is een geweldige stap vooruit. Wanneer zij een paar jaar in werking is, kan overwogen worden welke verbeteringen nog voor verwezenlijking vatbaar zijn. Thans is hoofdzaak, dat er eindelijk een regeling voor de materie tot stand gekomen is. Wij sluiten ons gaarne aan bij het goede onthaal, dat aan deze wet alom ten deel is gevallen en hopen, dat zij spoedig zal worden ingevoerd.

B. VAN DER WAERDEN

Het leven door een reclasseringsbril

PRACTIJKERVARINGEN VAN EEN RECLASSERINGSAMBTENAAR

8

Na ons „eerste gesprek" met onze reclassent volgen uiteraard meerdere gesprekken. Het lijkt niet mogelijk en ook niet wenselijk een handleiding te schrijven voor contacthouders, die zij bij voorkomende moeilijkheden altijd met succes zouden kunnen raadplegen. Reclasseren betekent immers omgaan met levende mensen, die hun eigen moeilijkheden en problemen, hun kwaliteiten en fouten hebben, zoals wij allen. Het is een kwestie van geven en nemen, precies als in de omgang met familie en vrienden. Het contact met de reclassent moet groeien en vorm krijgen op een natuurlijke wijze, forceren is uit den boze.

Wanneer wij met dit moeilijke werk beginnen, zouden we onszelf eigenlijk dienen af te vragen wat we in wezen bedoelen met onze reclasseringsbemoeiingen. En al zou de beantwoording van deze vraag misschien wel een boekdeel kunnen vullen, ik meen toch dat een korte omschrijving van onze bedoelingen mogelijk is. Onze reclassenten zijn – op een enkele uitzondering na – allen mensen die een „misstap" begaan hebben, ernstig of minder ernstig. Ons doel zal ten dele verwezenlijkt zijn, wanneer bij de reclassent het inzicht rijpt, dat hij nog inhoud aan zijn leven kan geven, dat hij ondanks het gebeurde verder kán en moét leven en dat hij bij zijn streven zo nodig op onze hulp en steun kan rekenen. De ervaring heeft ons geleerd, dat er een aantal mensen is dat uit „onmacht" een groot deel van hun leven aangewezen blijft op hulp en steun van derden, hetzij omdat ze geestelijk gestoord zijn, hetzij omdat zij door bijzonder ongunstige milieu- en opvoedingsfactoren dusdanig beïnvloed zijn dat zij niet in staat geacht moeten worden volgens de gangbare normen te leven en te denken. Het is daarnaast echter duidelijk dat de aard en de intensiteit van onze bemoeiingen welhaast eindeloos gevarieerd kunnen zijn. We zullen daarom dit werk niet alleen met een warm hart maar vooral ook met een gezond verstand moeten verrichten en steeds waakzaam moeten zijn, of onze reclassent zich soms uit gemakzucht zo afhankelijk van ons betoont, of dat mogelijk andere factoren in het geding zijn. En bij ernstige twijfel daaromtrent zullen we de moed moeten opbrengen anderen meer deskundigen op dit terrein te raadplegen.

Of wij voor de ander iets meer kunnen zijn dan een informatie-adres of een „menselijke klaagmuur", zal mede afhangen van onze eigen originaliteit en ons inzicht. Ook onze mogelijkheden en aanpassingsvermogen zijn niet onbegrensd.

Al is er dan geen handleiding samen te stellen, misschien heeft het zin een aantal punten op te sommen, die bij elk contact meestal wel een rol spelen, die tegelijk een hulpmiddel kunnen zijn bij de opbouw van dat contact. Deze punten zijn niet voorgeschreven, maar vloeien logisch voort uit onze bemoeiingen met en onze belangstelling voor de ander. In de volgende bijdragen kan ik op deze punten wellicht wat uitvoeriger ingaan en zo mogelijk met voorbeelden toelichten.

Het beste contact is misschien dat, waarbij beide partijen gaandeweg vergeten,

dat het „eerste gesprek" niet op basis van vrijwilligheid plaats vond, maar op grond van een rechterlijke beslissing. Overigens moeten we de verhouding reclassent-reclasseerder ook niet gaan idealiseren. Uit de praktijk van het dagelijkse leven kunnen we allen weten, dat er maar weinig tussenmenselijke verhoudingen zijn, die werkelijk harmonisch genoemd kunnen worden. De woorden „liefde" en „vriendschap" zijn en worden vele malen achteloos en zinloos gebruikt en hebben daardoor sterk aan oorspronkelijke betekenis ingeboet. We dienen daarom deze woorden ook in ons werk met de grootst mogelijke voorzichtigheid te hanteren en ervan doordrongen te zijn dat het reeds een diep verantwoordelijkheidsgevoel van ons vraagt „iets" voor een ander te zijn.

J. v. d. S.

Al lezend trok onze aandacht

Maandblad voor berechting en reclassering Aug., Sept., Oct. en Nov. 1955

Het Aug./Sept.-nummer bevat om te beginnen een zeer interessante voordracht van de hand van **dr. P. C. J. van Loon**, gehouden voor een vergadering van voorzitters en secretarissen van Reclasseringsraden (Juni j.l.) en getiteld: **„Samenleving en reclassering"**. Dr. v. Loon bespreekt op zijn bekende korte maar kernachtige wijze allerlei aspecten van het werk vanuit de sociologische gezichtshoek. Het standpunt dat reclasseringswerk in ruime mate zal moeten samenwerken met andere vormen van maatschappelijk werk krijgt ruime aandacht alsook het belang van de medewerking van vrijwilligers-niet-beroepskrachten (zoals hij dit uitdrukt). Begrippen zoals zij in Humanitas van meet af aan gemeengoed zijn geweest al valt er in de praktijk blijkens onze ervaring nog steeds te verbeteren. Lezing aanbevolen dus.

In het October-nummer is het vooral het artikel van **dr. D. J. Beck** over **„De inhoud van het begrip „Psychopathie"** dat de aandacht vraagt. Veel moeilijker om te begrijpen vooral vanwege de onvermijdelijke vakterminologie en daarom meer voor „vakmensen" bedoeld. Zouden onze sectieleiders er eens hun krachten op willen beproeven?

Daarnaast in hetzelfde blad een aardig voorbeeld van een stuk **teamwork**, zoals zich dit in een plaats in het Zuiden van ons land ontwikkelde rond de behandeling van een aantal geestelijk gestoorde delinquenten onder leiding van een zenuwarts als bestuurslid van een afdeling van de R.K. Recl.vereniging.

Dat het artikel **„Het leiden van vergaderingen van vrijwillige medewerkers"** onze belangstelling heeft zal een ieder die iets weet van onze eigen sectieopbouw in de reclasseringsmedewerking wel begrijpen. Veel heeft onze instemming, vooral waar de schrijfster wijst op de mogelijkheden die de *reflectiemethode* voor besprekingen biedt. Vooral onze sectieleiders mogen dit artikel niet overslaan.

Een bijdrage over de **Militaire Reclasserings Broederschap** leert, dat deze onlangs in het leven geroepen *Stichting* (die niet zelf reclasselingsvereniging zal zijn) bedoelt, „alle militairen, wier gedragingen of omstandigheden voor of tijdens hun werkelijke dienst tot justitiële of, dan wel tevens, tot andere maatregelen hebben geleid, hulp en steun te verlenen om zich te ontwikkelen tot waardige en zelfstandige leden der maatschappij. „Zij oefent dit toezicht uit *namens* de reclasseringsinstellingen (zorg voor alcoholisten en kinderbescherming inbegrepen) met inachtneming van de godsdienstige overtuiging en de levensbeschouwing van degenen over wie zij haar zorg uitstrekt (overgenomen uit de stichtingsbrief).

Nu is er dus eindelijk een goede kans dat ook militairen, onder onze reclasseringsleiding staande, in hun diensttijd het contact en de steun ontvangen die zij tevoren maar al te vaak moesten ontberen. Leest u eens het gehele artikel.

Maandblad van het Gevangeniswezen, Juni 1955

Dat de **„Positie en behandeling van verdachten (onveroordeelden) in de Huizen van Bewaring"** lang niet bevredigend is wordt in dit blad nog eens duidelijk aangetoond door de r.-k. geestelijke verzorger te 's Hertogenbosch die daartoe o.m. een aantal op verschillende plaats en tijd uitgesproken of geschreven meningsuitingen aanhaalt. Dit in verband met het verzoek van de minister van Justitie aan de Centrale Raad van Advies om hem zijn oordeel kenbaar te maken omtrent de wijze der tenuitvoerlegging van de preventieve detentie.

Dr. H. A. C. Roem, Psycholoog, verbonden aan de Centrale Penitentaire Inrichting te Den Haag, schrijft over: **„Vrijheid en regiem".** Niet gemakkelijk, maar zeer instructief voor wie zich voor dit probleem interesseert.

Reclasseringsbezoek

Boekbespreking

In de serie „Geschriften van de Vereniging van Reclasseringsinstellingen" is als no. XI verschenen het boekje: „Reclasseringsbezoek" van de hand van K. H. Niekerk, die in een woord vooraf eraan herinnert dat hij indertijd een inleiding over dit onderwerp heeft gehouden (29 Mei 1953) voor een kring van reclasseringsbezoekers, hetgeen ertoe heeft geleid dat deze publicatie het licht heeft gezien.

De schrijver maakt enige malen melding van het boekje „Patronaat en celbezoek" van drs. J. H. K. Hoornweg (no. II in deze serie) en doet dit met waardering.

Was het dan toch nodig geschrift no. XI aan de reeks toe te voegen? Wij menen van wel.

Alleen al het eerste hoofdstuk: „Wetboeken, rapporten en circulaires" met als laatste paragraaf: „Raadpleeg Patronaat en celbezoek" bevat allerlei zakelijke mededelingen over wettelijke voorschriften etc., die ook voor de reclasseringsbezoekers van groot belang moeten worden geacht.

Maar in de tweede plaats gaat de heer Niekerk veel dieper in op allerlei kanten van het eigenlijke reclasseringsbezoek dan de heer Hoornweg dat heeft kunnen doen, gelet ook op het algemene karakter van zijn brochure.

Zo geeft bijvoorbeeld de eerstgenoemde schrijver niet minder dan veertien antwoorden op de vraag hoe wij de gedetineerde het best kunnen benaderen en dertien op de vraag waarom wij het contact soms in ongunstige zin beïnvloeden. Hij kent de materie waarover hij schrijft, heeft er warme belangstelling voor en men doet er daarom goed aan met grote aandacht naar zijn aanwijzingen te luisteren en . . . te handelen.

Hartgrondig zijn wij het bijvoorbeeld met hem eens als hij op bladzijde 30 schrijft: *11. Realiseert u zich terdege, dat belofte schuld maakt,* dat u deze dus nimmer doet, tenzij u weet, dat u uw toezegging kunt nakomen. Het is o zo prettig tijdens het reclasseringsbezoek een poosje Sinterklaas te spelen, bedenkt u echter, dat men ook heel gauw Zwarte Piet kan worden als men bemerkt, dat uw beloften slechts woorden zonder inhoud waren. En als u soms toch een belofte meent te moeten doen, overweegt dan tevoren welke consequenties deze belofte heeft. Onze ervaring is dat er te veel wordt beloofd wat niet wordt ingelost of kan worden ingelost. Dit leidt tot ondermijning van het vertrouwen.

Uit onze eigen ervaringen als reclasseringsbezoeker (het woord celbezoeker zou

de heer Niekerk buiten gebruik willen stellen) kunnen wij dit alleszins bevestigen.

De schrijver acht het van belang dat de reclasseringsbezoeker belangstelling toont voor de gezinnen der gedetineerden, hun familie, verloofden en niet te vergeten voor hun hobby's. Houd zo mogelijk contact met hun gezin en besteed veel aandacht aan hun kinderen (punt 5). Is dit advies wel verantwoord? Ligt het op de weg van een reclasseringsbezoeker om dit contact te onderhouden of verdient het niet veel meer de voorkeur daarvoor een beroep te doen op geschikte vrouwelijke krachten? Ik ben er sterk voor dat het hierbedoelde contact tot stand komt en onderhouden wordt, maar dan door vrouwelijke medewerkers.

Een bepaald bezwaar moet ik tot uiting brengen ten opzichte van het oordeel van de heer Niekerk over de waarde van het werk van de reclasseringsbezoeker. Hier is — meen ik — sprake van een grote overschatting. Hij stelt de sociale ambtenaar en de reclasseringsbezoeker tegenover elkaar en meent dat eerstgenoemde in allerlei rapporten als het ware begraven wordt en daardoor geen tijd heeft om contact met de gedetineerden te onderhouden. Bovendien mist hij het contact met de vrije maatschappij.

Neen, dan de reclasseringsbezoeker! De heer Niekerk vergeet dat niet alleen de sociale ambtenaar contact met de gedetineerden onderhoudt, maar ook andere leden van het personeel. Daardoor wordt de directie op een gemakkelijke manier in staat gesteld aan de weet te komen welke gedetineerden meer contact nodig hebben dan anderen. Daarbij moet de reclasseringsbezoeker met zijn bezoek van ongeveer een uur (of korter) per maand het immers wel afleggen!

Slaan wij daarom zodanige bezoeken laag aan? Integendeel. Zij kunnen van grote waarde zijn, als men zich een vriend van de gedetineerde toont en geen supervisor (punt 8) en u vertrouwen weet te schenken (punt 3).

Wat deze kant der zaak betreft is de heer Niekerk een goede gids op wie men op het wijde gebied van het reclasseringswerk niet vaak tevergeefs een beroep zal doen.

Daarom is het te verdrietiger dat wij in een bepaald opzicht een geheel ander oordeel zullen moeten uitspreken en de vraag moeten stellen waarom het Nationaal Bureau voor Reclassering heeft toegelaten, dat in het door dit bureau uitgegeven geschrift no. XI de navolgende passages zijn blijven staan:

> U mag natuurlijk getuigen door wie of wat u tot uw reclasseringarbeid geroepen bent en zeker diegenen onder u, die zich verheugen over datgene wat zij in dat „geroepen-geworden-zijn" ontvangen hebben, zullen m.i. in hun taak tekort schieten indien zij verzuimen hun cliënten aan te sporen hun geloofsovertuiging — hoe zwak of aangevochten ook — consequent te beleven en zo mogelijk te verdiepen. Onze ervaring is bovendien dat vele gevangenen meer behoefte hebben aan een godsdienstig-belijdend dan aan een puur moraliserend woord.

Hoe duidelijk spreekt hier de Stenen voor Brood-opvatting ten aanzien van het Humanisme, maar hoe duidelijk blijkt ook hieruit de onbekendheid met doel en streven, doch ook met de idealen van het Humanisme, welks geestelijke verzorgers sinds 1 April l.l. in de gevangenissen zijn toegelaten!

Hoe denkt men verder over deze passage:

> „Wij moeten dus rekening houden met het feit dat de geestelijke verzorger als ideaal nastreeft de terugkeer van de gedetineerde tot — of de versteviging van diens banden met God te bevorderen en dat hij van daaruit wijst op de consequenties welke hieraan verbonden zijn voor de verhouding tot zijn naaste.
>
> Vele reclasseringsbezoekers zullen dit ook als een deel van hun taak aanvoelen. Zij zullen deze dan trachten te verwezenlijken door voor hun cliënten de terugkeer tot en de versteviging van hun banden met de maatschappij te bevorderen."

Dat de heer Niekerk heeft willen uitspreken hoe hij over de onderhavige aangelegenheid denkt, is zijn goed recht, ook al had hij zich kunnen afvragen of het werkelijk nodig was, dat hij zich „uitsprak" (bij contact met gedetineerden is het gewenst dat u weet te „luisteren" — punt 1), maar had het bestuur van de Vereniging van Reclasseringsinstellingen niet moeten bedenken dat het niet alleen de confessionele vereniging vertegenwoordigt maar in wezen een algemene vereniging is?

F. S. NOORDHOFF

Gezinsverzorgster en gezinshelpster

Zoals bekend verondersteld mag worden werd bij de invoering van de gewijzigde subsidieregeling inzake de gezinsverzorging, met ingang van 1 Januari 1955 ook op beperkte schaal de mogelijkheid geschapen voor verleende gezinshulp subsidie te ontvangen.

Het lijkt mij goed ten behoeve van de plaatselijke sectiebesturen en de leidsters deze gehele materie eens onder de loupe te nemen. Ten aanzien van het verschil tussen gezinsverzorging en gezinshulp bevat de subsidieregeling de volgende bepalingen:

a. GEZINSVERZORGING. Hieronder wordt verstaan de daadwerkelijke, tijdelijke verzorging, zowel van huishoudelijke alsmede van opvoedende aard, welke door speciaal daartoe opgeleide vrouwelijke krachten — hierna te noemen gezinsverzorgsters — in dienst van een instelling voor gezinsverzorging onder deskundige leiding in gezinnen wordt verleend, indien de huisvrouw niet in staat is haar taak in het gezin naar behoren te verrichten, met het doel een gezond gezinsleven in stand te houden of te herstellen;

b. GEZINSHULP, waaronder wordt verstaan de daadwerkelijke, tijdelijke hulp van Ook wanneer de huisvrouw haar taak niet aan kan om andere redenen dan legde krachten — hierna te noemen gezinshelpsters — in dienst van een instelling voor gezinsverzorging in gezinnen wordt verleend, indien de huisvrouw niet in staat is haar huishoudelijke taak naar behoren te verrichten, met het doel door een goed functionneren van de huishouding een gezond gezinsleven in stand te houden.

Het verschil tussen beiden springt aanstonds naar voren: Indien de huisvrouw door ziekte niet in staat is haar plaats als centrale figuur in het gezin, met alle werkzaamheden, die hieraan verbonden zijn, in te nemen, kan een gezinsverzorgster in zo'n gezin geplaatst worden. De gezinsverzorgster treedt in dit geval op **ter vervanging van** de huisvrouw, hetgeen inhoudt, dat zij voor een zekere periode een aanéénsluitend aantal hele dagen in één gezin wordt te werk gesteld.

Wat behoort nu tot de taak van de gezinsverzorgster? De gezinsverzorgster doet alles, wat in een goed gezin tot de taak van de huisvrouw behoort. Dat betekent

dat zij ten aanzien van de kinderen, naast de dagelijkse verzorging, zich ook met de opvoeding moet bezighouden. Natuurlijk zal zij hiermede moeten trachten aan te sluiten bij de begrippen, die de ouders op dit gebied hebben. Er zal van haar juist op dit terrein een grote wijsheid verlangd worden, opdat zij hierbij niet in conflict komt met de natuurlijke opvoeders.

Ik heb wel eens de opmerking horen maken: och maar is dat nu werkelijk wel zo, dat een gezinsverzorgster hier een wezenlijke taak heeft? Daar komt ze toch niet aan toe! Ik ben het hier persoonlijk niet mee eens. Opvoeding van een kind bestaat niet enkel uit het stellen van een aantal regels en contrôle op de naleving ervan. In het contact met kinderen wordt vaak veel meer leiding gegeven en aan vorming gedaan dan men zich realiseert. Denkt u maar eens aan de beantwoording van de honderd en één vragen, die kinderen kunnen stellen, waardoor de meningsvorming van een kind wordt beïnvloed.

De gezinsverzorgster heeft daarnaast de zorg voor de zieke huisvrouw. Dit betekent dat zij naast de normale verzorging, ook hier voor het lichamelijk welbevinden, een taak heeft t.a.v. het geven van psychische steun aan de zieke. Dit kan een zeer belangrijke steun zijn.

In de eerste plaats voelt de huisvrouw zich vaak zeer ongelukkig door de omstandigheid, dat zij haar huishouding aan een ander moet overlaten. Aan de gezinsverzorgster de opdracht het op dit punt voor de zieke zo gemakkelijk mogelijk te maken enerzijds, anderzijds door haar houding t.a.v. de huisgenoten er zorg voor te dragen, dat men de zieke het gevoel doet behouden de centrale figuur te zijn, doch dat men de gezinsverzorgster als haar vervangster accepteert.

In de tweede plaats brengt het feit van het ziek zijn met zich, dat in het algemeen de geestelijke spankracht van de vrouw is afgenomen en zij dus de neiging zal hebben de moeilijkheden die het leven nu eenmaal meebrengt, veel zwaarder in te zien dan wanneer zij gezond is. In tijden van ziekte is een mens veel vlugger uit zijn evenwicht gebracht, lijken de dingen veel zwaarder dan ze in werkelijkheid zijn. Bovendien brengt de kwaal op zichzelf ook de nodige moeilijkheden met zich.

Het is dan ook begrijpelijk, dat in vele gevallen, wanneer de gezinsverzorgster door de vrouw geaccepteerd is en het vertrouwen heeft verworven, zij degene is, bij wie de zieke haar nood klaagt en zij ook degene is die de zieke steun moet trachten te geven.

In de praktijk blijken de gezinsverzorgsters veel over huwelijks- en gezinsmoeilijkheden te horen te krijgen. Juist op dit punt hebben deze vaak jonge krachten dan ook de steun van hun leidsters zo bitter nodig!

Als de ziekte mede haar oorzaak vindt in dieper gelegen psychische spanningen, is een juiste beïnvloeding van bijzonder groot belang ter bevordering van de genezing.

Een ander deel van de taak van de gezinsverzorgster is het beheren van de huishoudkas. Dit is in de tegenwoordige tijd, nu alles zo duur is, zeker geen sinecure. Daarbij komt dat over het algemeen onze gezinsverzorgsters te werk gesteld worden in gezinnen, waar men met een beperkt budget moet werken. Zij zal dus moeten zorgen dat zij met haar bescheiden middelen tot een optimaal rendement komt d.w.z. dat zij op het gebied van de voeding die voedingsmiddelen weet te kiezen, die haar de nodige voedingsstoffen zo goedkoop mogelijk leveren. En daarnaast is het natuurlijk haar taak de voeding zo smakelijk mogelijk te bereiden en op te dienen. Ook t.a.v. de rest van de huishouding zal zij zo efficiënt mogelijk te werk moeten gaan met het beschikbare materiaal en geld.

Met deze laatste punten komen we dan op haar uitvoerende taak op het gebied van de huishouding.

Al haar werkzaamheden zal zij zodanig moeten organiseren, dat zij voor ieder

der gezinsleden de nodige tijd beschikbaar heeft en zodoende medewerkt aan het scheppen van de gewenste sfeer in huis, welke nodig is om ieder der gezinsleden de mogelijkheid te bieden de tijd van spanning, veroorzaakt door het ziek zijn van de huisvrouw, zo goed mogelijk door te komen.

In geval de zieke huisvrouw in het ziekenhuis verpleegd wordt, ligt de taak van de gezinsverzorgster in wezen niet anders.

Ook wanneer de huisvrouw haar taak niet aan kan om andere redenen dan ziekte kan tijdelijk de gezinsverzorgster worden ingeschakeld (sociale indicatie) teneinde te trachten door het geven van voorlichting en steun de huisvrouw beter geschikt te maken voor haar taak. In dit geval treedt de gezinsverzorgster niet op als vervangster, maar is het doel van haar tewerkstelling **een gunstige beïnvloeding** zowel van de huisvrouw als van de gezinsleden.

En hoe staat het nu met de gezinshelpster. Haar taak is beperkt tot het geven van assistentie aan de huisvrouw, in geval deze wel in staat is de leiding van de huishouding zelf te hebben, doch wanneer de uitvoerende taak t.a.v. de huishoudelijke werkzaamheden haar tijdelijk te zwaar is. De nadruk ligt hier op het geven van assistentie en de tewerkstelling kan zijn een aantal halve of hele dagen per week, eventueel een combinatie ervan. T.a.v. opvoeding en leiding in het gezin heeft de gezinshelpster geen taak. Zij kan dus bijv. worden geplaatst in gezinnen waar het huishoudelijke werk de huisvrouw tijdelijk te zwaar valt (preventieve hulpverlening), daarnaast in een gezin, waar de huisvrouw zover hersteld is, dat zij geen gezinsverzorgster meer nodig heeft, daar zij zelve de touwtjes weer in handen kan nemen, doch lichamelijk niet genoeg hersteld is al het huishoudelijke werk alleen te verrichten.

In het algemeen zal het ook de gezinshelpster zijn, die hulp verleent bij alleenstaanden en bejaarden. Volgens de thans geldende subsidieregeling wordt slechts hulp aan bejaarden gesubsidieerd, indien de bejaarde vrouw lijdt aan een ziekte die ieder individu tussen de 6 en de 100 jaar kan krijgen. Dit wil zeggen dat geen Rijkssubsidie wordt gegeven in geval van hulpverlening bij gebreken ten gevolge van de ouderdom.

Zowel voor de gezinsverzorgster als voor de helpster geldt, dat de **hulpverlening van tijdelijke aard** moet zijn. Indien een blijvende hulpverlening nodig is mag toch slechts hulp verleend worden voor een tijdelijke overbruggingsperiode.

Voor iedere gezinsverzorgingsorganisatie geldt dat men slechts subsidie voor gezinshulp ontvangt over een aantal verleende hulpdagen dat gelijk is aan het aantal dagen, waarover de organisatie subsidie ontvangt in het kader van de gezinsverzorging door daartoe opgeleide krachten (in het betr. boekjaar).

De huidige subsidieregeling maakt het dus de organisaties mogelijk ook voor verleende gezinshulp een bijdrage in de kosten te verkrijgen. Dit is een verheugend feit, omdat dit hulpverlening in meerdere gevallen tegelijk mogelijk maakt. In de praktijk is echter gebleken, dat deze regeling in de kringen van gezinsverzorgsters de vraag deed rijzen of de opleiding nog zin heeft, dat de angst blijkt te zijn ontstaan, dat op deze wijze onopgeleide krachten hetzelfde werk gaan doen als gediplomeerde gezinsverzorgsters.

Dat deze angst is ontstaan, is op zich zelf een waarschuwing. De leiding van de gezinsverzorging zal zich terdege bewust moeten zijn van het verschil in werkopdracht van gezinsverzorgsters en -helpsters en zij zal zich bij iedere aanvraag om hulp moeten realiseren welke hulp geboden moet worden. Aan de ene kant zal zij de helpster niet moeten inschakelen in gevallen, waarin gezinsverzorging geboden moet worden, aangezien de helpster voor deze taak geen speciale opleiding genoot; aan de andere kant zal zij de gezinsverzorgster over het algemeen in haar waarde moeten laten en haar zoveel mogelijk in die gezinnen moeten inzetten, waar zij een

taak vindt voor de vervulling waarvoor zij opgeleid is. Met inspanning van alle krachten moet voorkomen worden, dat de behoefte om te worden opgeleid vermindert. De gezinsverzorging als beroep, die in de korte tijd van haar bestaan blijk gegeven heeft in een grote behoefte te voorzien, zal niet alleen in ere moeten worden gehouden, maar ook een grote uitbreiding moeten ondergaan in de komende tijd.

Leidster, let up Uw saeck!!

H. J. ROES

CONGRES 1955

Onze secties op het congres

Wegens het feestelijk karakter van ons jubileumcongres te Den Haag was een belangrijk gedeelte van de Zondagse vergadertijd ter beschikking van de secties Reclassering, Gezinsverzorging en Kinderbescherming gesteld. Bovendien leidde mej. mr. dr. J. C. Hudig de feestavond op Zaterdag in met een korte inleiding die als onderwerp „Vijftig jaar kinderwetten" had. Wij laten hieronder gedeelten uit het congresverslag volgen, die op deze sectievergaderingen betrekking hebben.

Congresrede van Mej. mr. dr. J. C. Hudig

Ter gelegenheid van het feestelijk Congres bij het tienjarig jubileum van Humanitas heeft mej. mr. J. C. Hudig, kinderrechter te Rotterdam, een rede gehouden, waarin zij het feit herdacht, dat het vijftig jaar geleden is, dat de kinderwetten in werking traden en waarin zij de ontwikkeling van het Kinderbeschermingswerk schilderde.

Daar elders in dit blad een artikel is verschenen van de hand van mej. Hudig over hetzelfde onderwerp, zien wij ervan af een uitvoerig verslag van deze rede te geven in ons Kaderblad. Niettemin willen wij enige aspecten uit haar rede naar voren halen, waarvan wij menen dat zij voor onze lezers van belang zijn.

Hoewel mej. Hudig sprak over de kinderbescherming, deed zij dit toch tegen de achtergrond van de ontwikkeling van het algemeen maatschappelijk werk. Hier willen we vooral deze algemene aspecten even naar voren halen.

Mej. Hudig wees erop, dat het maatschappelijk werk een vrij lange geschiedenis heeft, waarbij Humanitas met haar jeugdige leeftijd van tien jaren nog niet aan tradities gebonden is en dus haar werk naar de nieuwste inzichten kan inrichten. Vooral in de laatste tientallen jaren heeft het maatschappelijk werk een belangrijke ontwikkeling doorgemaakt en hebben zich nieuwe methoden ontwikkeld, waardoor het werk beter en doelmatiger kan geschieden.

Allerlei sociale voorzieningen, op het gebied van medische zorg, materiële zorg, onderwijs, ouderdomsvoorziening enz. hebben velerlei misstanden uit de weg geruimd. Daarentegen is de maatschappij veel ingewikkelder en beweeglijker geworden en worden er veel grotere eisen gesteld aan het aanpassingsvermogen van het individu en van de gezinnen. De sociaal zwakkeren en vooral de minder-

begaafden in intellectueel en emotioneel opzicht worden daardoor ernstig bedreigd. De verhoudingen in de gezinnen zijn anders komen te liggen, de contacten met andere mensen zijn veelvuldiger van aard geworden, maar ook veel oppervlakkiger, waardoor het gevaar van affectieve verwaarlozing bij kinderen steeds reëler is. Op grond hiervan zijn allerlei aanpassingsstoornissen ontstaan bij kinderen, waarmede de maatschappelijke werkster geconfronteerd wordt. Hierdoor is de taak van de maatschappelijk werkster wel sterk gewijzigd, het werk is moeilijker geworden en minder spectaculair. Zij moet nu kunnen luisteren, geduld en tijd geven, moet met de mensen kunnen praten en vertrouwen wekken en schenken.

Was vroeger het streven erop gericht het moeilijke kind in orde en tucht ver van het ouderlijk huis en van de stad op het land te heropvoeden, tegenwoordig laat men het kind zo lang mogelijk in het gezin, probeert men het gezin als geheel te beïnvloeden en de verhoudingen daarin te verbeteren, zodat het kind tot een betere ontwikkeling kan komen. En waar het toch nodig blijkt het kind tijdelijk of duurzaam uit het gezin te verwijderen, daar bevordert men toch zoveel mogelijk het contact met familie en eigen milieu.

Degenen, die het opvoedkundig werk moeten doen, krijgen nu een speciale opleiding en een staf van deskundigen behoort tot hun beschikking te staan; ook de vrijwilligers, die in het maatschappelijk werk onmisbaar blijven, behoren steun en advies van deskundigen te hebben.

Mej. Hudig meende, dat er in de toekomst vooral twee hulp-instellingen nodig zijn:

1. de familie-servicebureaux, tot welke men zich met allerlei vragen kan richten, die betrekking hebben op hulp aan het gehele gezin;
2. Ouderscholen, zoals die reeds in Frankrijk bestaan, waar cursussen gegeven worden aan ouders over opvoedingsvragen, met daaraan verbonden spreekuren voor ouders.

Mej. Hudig wees erop, dat de Vereniging Humanitas van het begin af aan steeds oog gehad heeft voor deze nieuwe ontwikkeling op het gebied van het maatschappelijk werk, dat zij begrepen heeft dat het gezin in zijn totaliteit benaderd moet worden, wil men tot een verantwoord werken komen en geen splitsing meer toestaan in de benadering van de gezinnen, met het grote gevaar dat vele instellingen naast elkaar werkzaam zijn in hetzelfde gezin.

Door het verwerkelijken van deze conceptie in haar organisatorische opzet — Humanitas is de enige vereniging in ons land, die alle vormen van maatschappelijk werk in één organisatie samenvat en tracht te integreren — heeft zij een grote levensvatbaarheid.

Humanitas heeft daardoor grote ontplooiingsmogelijkheden en zij kan geroepen zijn leiding te geven aan de ontwikkeling van het maatschappelijk werk in Nederland.

Congresbijeenkomst landelijke sectie gezinsverzorging

Dat dit werk zorg en aandacht behoeft bleek wel uit de bespreking die geleid werd door onze vriend Boasson. Aardig, die soepele, bijne speelse manier, waarop hij het onderwerp naar en door de vergadering voerde.

Drie onderdelen werden onder de loupe genomen.

1. **De werving en opleiding van onze verzorgsters en hulpen,** is naar de reacties te oordelen, niet van elkaar gescheiden te zien. De landelijke sectie wil nl., nu de subsidie voorwaarden duidelijk zijn gesteld door de minister v. Maatschappelijk Werk, een eigen Internaat stichten op Humanistische Grondslag. De voorzitter stelde vast, dat het inhoud geven aan deze Humanistische grondslag een probleem is, waar de nodige aandacht aan gegeven zal moeten worden. Thans krijgen onze meisjes veelal hun opleiding bij algemene en soms bij interkerkelijke internaten; de afdelingen in de omgeving van Bakkeveen, Arnhem, Bergen e.a. profiteren hier ook wel van. Maar men hoopt met een eigen internaat meer leerlingen uit eigen kring te kunnen aantrekken, waarmee op hun beurt de gezinnen, van waaruit de aanvragen binnen komen, gebaat zijn.

   De kosten van het opleidingsinstituut leveren nog wel bezwaren op, daarnaast is het bepalen van de plaats waar deze inrichting moet komen een probleem. De suggestie om meer huishoudscholen in te schakelen blijkt niet voor verwezenlijking vatbaar, aangezien in de betreffende subsidieregeling een internaat wordt vereist.

   Een internaatsopleiding biedt de mogelijkheid, door het aankweken van een goede groepsgeest, een waardevolle bijdrage te leveren tot de persoonlijkheidsvorming van de leerlingen.

   Gemeld werd nog, dat Humanitas op het ogenblik 40 gediplomeerde verzorgsters, 30 helpsters en 32 losse hulpen in dienst heeft, over 16 afdelingen verspreid. Hiermee kan men niet tevreden zijn.

2. **De W.A.-verzekering voor de verzorgsters.**

   De gevoerde onderhandelingen met de N.V. „De Centrale Arb. Verz. Bank" werden toegelicht door onze vriend Tijsterman. De afdelingen kunnen zich via het C.B. collectief bij de „Centrale" verzekeren. De premie bedraagt *f* 3 per persoon per jaar. De leidsters en eventuele assistentleidsters vallen eveneens hieronder. De pensioenverzekering werd nog even aangetipt; hierover is het laatste woord nog niet gesproken.

3. **De verhouding leidster-gezinsverzorgsters c.q. hulpen.**

   De taak van eerstgenoemde is ieder wel duidelijk en de verhoudingen liggen plaatselijk wel eens verschillend. Wel is er algemeen behoefte aan het op bepaalde tijden samenkomen van leidster en verzorgsters/hulpen, ten einde onderling kennis te maken en ervaringen uit te wisselen. De suggestie om leden van het afd. bestuur hierbij uit te nodigen, lokte de waarschuwing van de voorzitter uit om de gevoeligheden van beide partijen niet uit het oog te verliezen. De begrippen „leiding" en „beleid" dienen voorzichtig gehanteerd te worden.

Tijdgebrek noopte de voorzitter tot het te spoedig beëindigen van deze bespreking, die uitblonk door goede, ja soms zelfs vrolijke geest.

Succes, Sectie Gezinsverzorging.

Congresbijeenkomst landelijke sectie reclassering

De voorzitter, mr. B. v. d. Waerden, gaf de heer Pols gelegenheid om zijn inleiding over het onderwerp „Geestelijk Raadsman en Gevangenisbezoeker" te houden als aanvulling en toelichting op het onder dezelfde titel gepubliceerde artikel in het kaderblad van October j.l.

De bedoeling was gezamenlijk het onderwerp te bespreken en te proberen vast te stellen waar wederzijds de grenzen liggen en hoe voor een juiste taakvervulling de verhouding tussen beiden zou moeten zijn. In ieder geval om ons hierover aan het denken te zetten.

Daar het werk van de Geestelijk Raadsman (G.R.) nog in een beginstadium is, is er nu nog de mogelijkheid zijn taak en de verhouding tot de Reclasseringsbezoeker (R.B.) te bespreken en vooraf zo goed mogelijk vast te stellen, waardoor de mogelijkheid geschapen is – in afwijking van die in de godsdienstige sectoren, waar de verhouding ook niet geregeld is en waar men met een bestaande, moeilijk te veranderen toestand zit – een gunstige situatie voor de toekomst te bevorderen. Immers een gebrek aan – of een onvoldoende – samenwerking zal meestal zeer ernstige gevolgen hebben en wel in de eerste en voornaamste plaats voor de delinquent.

Spreker werd wel eens de vraag gesteld waarom H.V. en Humanitas beiden op dit terrein werken. Het antwoord daarop is dan, dat de maatschappelijk werker de gederailleerden ontdekt, dezen helpt en, na hen in het rechte spoor geholpen te hebben (indien dit hem lukt), nog een duw geeft voor de eerste aanloop.

De geestelijk werker daarentegen houdt zich niet bezig met de aanpassing van de betrokkene in de maatschappij, maar tracht belangstelling voor het leven en de levensvragen te wekken. In 't algemeen hebben gedetineerden weinig interesse hiervoor.

De heer Pols besloot met op te merken, dat men buiten de kringen van het H.V. en Humanitas scherp op de werkzaamheden van de G.R.'n en de R.B.'s let om te ontdekken hoe zij gezamenlijk dit probleem trachten op te lossen.

Bij de discussie werd de vraag gesteld of er al moeilijkheden waren geweest tussen G.R.'n en R.B.'ers bij bezoek aan gedetineerden.

Tot nu toe waren er nog geen moeilijkheden geweest, integendeel zijn er al wel gevallen van geslaagde contacten tussen beiden.

De situatie is momenteel zo, dat een gedetineerde automatisch bezoek ontvangt van een R.K. of Protestants Geestelijke, maar dat de gedetineerde eerst na 2 maanden nadrukkelijk **zelf** moet vragen om een G.R. van het H.V. De volgende vraag was: Kan de G.R. ook **buiten** de gevangenis hulp verlenen bij het reclasseringswerk, waarbij opgemerkt werd, dat in Amsterdam en in Rotterdam reeds een G.R. bij de sectie bijeenkomsten aanwezig is.

Antwoord: De G.R.'n van het H.V., zijn uitsluitend werkzaam in de gestichten. Toezichthouders in het reclasseringswerk moeten in voorkomende gevallen van geestelijke nood, overleg plegen met de plaatselijke commissie's Practisch Humanisme van het H.V.

Op volgende vragen, werd nog geantwoord dat de opleiding van de raadslieden, M.O. en academisch kan zijn. Door het H.V. wordt een onderzoek naar de candidaten ingesteld. De eisen worden zo hoog mogelijk gesteld. Het volgend najaar vangt een cursus aan onder leiding van deskundigen. Volgens de heer Pols lijkt dit zeer hoopvol. Nu moeten de kansen die er liggen worden benut. Aan de hand van binnengekomen rapporten kon gezegd worden, dat er reeds gunstige resultaten zijn.

De conclusies van de Voorzitter waren:

1e. dat door wettelijke voorschriften de G.R.'n anders dan de Kerkelijke Geestelijke Verzorgers bij de Gedetineerden komen.

2. dat door de introductie van de G.R. in de gestichten er toch veel werk zal blijven voor de R.B., waarbij een intens en goed contact tussen beiden noodzakelijk is.

Op een desbetreffende vraag deelde de heer Hutte mee, dat de sectieleiders binnenkort een lijst van G.R.'n en R.B.'s kunnen verwachten.

Deze zeer interessante morgen, hoewel voor slechts enkele afdelingen van direct belang, werd door de voorzitter met een kort woord gesloten.

Congresbijeenkomst landelijke sectie Kinderbescherming

(Samenvatting van een rede door drs. Ph. H. van Praag)

De heer Van Praag wierp in zijn betoog een blik op 10 jaar arbeid der sectie kinderbescherming en sprak verwachtingen en wensen uit voor de toekomst.

De sectie kinderbescherming is in de afgelopen jaren actief werkzaam geweest
1. voogdijwerkzaamheden in de landelijke voogdijvereniging;
2. inrichtingswerkzaamheden der Stichting kindertehuizen;
3. het gezinsvoogdij en patronagewerk in de afdelingen;

terwijl er nog een sector, preventieve jeugdzorg en research is, waarvan het werk in de toekomst ter hand genomen dient te worden.

Laat ons de verschillende onderdelen nader bekijken:

1. de Voogdijvereniging van Humanitas.

De werkzaamheden der voogdijvereniging zijn in November 1951 begonnen. In verhouding tot de oprichtingsdatum van Humanitas is dit een laat begin, doch lang hebben wij moeten wachten op een ministeriële goedkeuring onontbeerlijk om als voogdijvereniging werkzaam te kunnen zijn.

Op het ogenblik, vier jaar later, is Humanitas belast met de voogdij over 51 kinderen. U kunt dit voor een periode van vier jaar gering vinden, doch dan ziet u een belangrijk element over het hoofd. Er is in de afgelopen jaren meer gebeurd. dan alleen het aanvaarden van vijftig voogdijen. Wij zijn van meet af aan begonnen met het ontwikkelen van een methodiek, waarmee wij bedoelen, dat er gezocht wordt naar de beste weg, die bewandeld moet worden om een zo gunstig mogelijk resultaat te bereiken. Wij trachten vanuit de achtergrond van onze levensbeschouwing een methodiek te vinden, die in haar resultaten een belangrijke bijdrage moet kunnen leveren aan het levensgeluk van de kinderen, die aan onze zorg zijn toevertrouwd. Als wij praten over methodiek, bedoelen wij elementen als het selecteren van pleeggezinnen op hun mogelijkheden voor voogdijpupillen, het plaatsen van kinderen in een pleeggezin. Een kind is geen koffertje, dat men opneemt en neerzet waar men wil. Het gaat bij dit werk om vele gecompliceerde dingen, die in hun gevoeligheid en diepte van beslissende betekenis zijn voor het welslagen van de opvoeding.

In de afgelopen tijd zijn er richtlijnen ontwikkeld door de mensen van de voogdijvereniging voor selectie van gezinnen en richtlijnen voor de wijze van plaatsen van kinderen uit de inrichting in pleeggezinnen. Er was een intensief beraad, dat nog voortduurt.

Het is wel duidelijk geworden dat onze voogdijvereniging een arbeidsintensief bedrijf is geworden. Hiermede bedoelen wij, dat er zeer veel werk verzet moet worden, uitvoerige gesprekken met talloze gezinnen, uitvoerig beraad, alvorens een kind definitief geplaatst kan worden en dan nog niet eerder, alvorens er uitvoerig met het kind „gepraat" is.

Over resultaten van het werk door onze voogdijvereniging gedaan valt nog niets te zeggen . Daarvoor bestaan wij nog te kort. Pas op de lange duur, als de pupillen van nu zo omstreeks veertig jaar zijn, en zij zich de tijd dat zij onder onze voogdij stonden, zouden kunnen herinneren als een periode, waarin zij een positieve bijdrage ontvingen in de vorming van hun leven, zouden wij van een goed resultaat kunnen spreken.

Het werk van de voogdijvereniging is naar de zijde van de afdelingen weinig spectaculair en de afdelingen zijn in het werk ook nagenoeg niet betrokken. Dit is

te verklaren uit het feit, dat bij de huidige omvang en vorm van het werk, in de eerste plaats een speciale deskundigheid vereist is, die door intensieve scholing en training verkregen wordt. En hoewel er een aantal punten zijn, zoals selectie van gezinnen e.d. die het landelijk bestuur principieel aan zich wil houden, zal het in de naaste toekomst een punt van uitvoerig beraad moeten zijn, hoe de werkers in de afdelingen bij de werkzaamheden van de voogdijvereniging een bijdrage kunnen leveren, te meer daar wij van het principe uitgaan, dat het werk van welk onderdeel in Humanitas ook, door de gehele vereniging gedragen moet worden.

Door onze jongheid zijn wij echter nog erg veel met onszelf bezig, er moeten zeer vele practische dingen gebeuren en „het andere" blijft daardoor liggen.

Men moet echter ook weer niet denken dat de voogdijvereniging uitsluitend drijft op beroepsmensen. Er komt bijv. wekelijks, gedurende enige uren een groepje vrijwillige medewerkers bijeen, de z.g. „kindercommissie". In deze kindercommissie, het hart der voogdijvereniging, wordt van gezin tot gezin en van kind tot kind het practisch werkbeleid bepaald. Principiële zaken uit het werk voortvloeiende worden behandeld in de vergaderingen der sectie kinderbescherming.

Een belangrijk onderdeel van het werk zijn de financiën. Een belangrijke bijdrage in de kosten van het werk wordt geleverd door de subsidie die wij van het ministerie van Justitie ontvangen.

Sinds kort kan een voogdijvereniging ook subsidie ontvangen voor het salaris van een maatschappelijk werkster, hetgeen voordien geheel uit eigen middelen moest gebeuren. De subsidievoorwaarden luiden echter, dat een m.w. vijf en zeventig kinderen onder toezicht moet hebben wil men subsidie voor haar verkrijgen. Daarbij komt nog dat men drie kinderen in een inrichting als één pupil telt.

Wij achten deze subsidienorm niet verantwoord. Een aantal van veertig kinderen, ongeacht of zij in inrichtingen of gezinnen verblijven, ervaren wij als meer in overeenstemming met de eisen die een goede methodiek aan ons stelt. En als wij in de sterren mogen zien, dan komen wij tot een aantal van 25 kinderen per maatschappelijk werkster.

Wij zouden in Nederland tot een andere subsidiepolitiek moeten komen, waarbij subsidie verleend wordt volgens normen die meer aangepast zijn aan de behoeften van het werk, doch alleen onder voorwaarde dat een instelling aan wie subsidie verleend wordt, aan bepaalde voorwaarden, die het welslagen van het werk inhouden, voldoet. Men beschouwt zulks wel eens als het ingrijpen van de overheid in het particulier initiatief, doch o.i. is dat iets anders. Het gaat er hier alleen maar om een verantwoorde en doeltreffende wijze van besteding van rijksgelden.

Uit bovenstaande fragmenten mag afgeleid worden dat het voogdijwerk in Nederland in ontwikkeling is. Wij stuiten daarbij op een ander element dat hier nog wel even genoemd moet worden.

Er bestaat in Nederland een groot gebrek aan man- en vrouwkracht, aan kader, doch eveneens missen wij nog een bepaald soort gezin, dat naar onze mening wel bestaat maar nog niet binnen onze gezichtskring gekomen is. Wij bedoelen gezinnen die een tijdelijke schakel zou kunnen vormen in de doorgang van een kind van de inrichting naar een definitief pleeggezin. Gezinnen die bereid zijn gedurende een bepaalde tijd een kind op te nemen en in samenwerking met de voogdijvereniging bijzondere zorg aan het kind te besteden.

Laat ons thans de aandacht richten op een andere oogappel der vereniging:

2. Het Kinderhuis „Ellinchem" der Stichting Kindertehuizen.

Ellinchem is in drie jaar tijd uitgegroeid tot een tehuis dat zijn bestaan in de Ned. Kinderbescherming gevonden heeft. En dat is snel. Ellinchem is gesticht,

omdat uit de werkzaamheden van de voogdijvereniging al spoedig de behoefte bleek om kinderen, die op grond van hun moeilijkheden niet onmiddellijk in een pleeggezin geplaatst kunnen worden, op te kunnen vangen. Het gaat hier om kinderen die eerst tot rust moeten komen, na, vaak schokkende belevenissen, en die een methodisch meer verdiepte aanpak behoeven; kinderen die erg agressief zijn, of juist zeer teruggetrokken zijn; kinderen, die bedplassen enz.

Er is ondanks, vaak grote, moeilijkheden in Ellinchem iets tot stand gebracht, waar wij enthousiast over kunnen zijn.

Doch met deze ene inrichting zijn we er nog niet. Er zijn nog vele kinderen waarvoor Ellinchem weinig kan doen. Er bestaat een grote behoefte bij de voogdijvereniging aan een tehuis waar normale kinderen, die een of andere psychische stoornis hebben opgelopen, kunnen verblijven en behandeld worden. Wij zouden dit tehuis kunnen benamen als ortho-paedagogisch centrum.

Wij verkeren in de gelukkige omstandigheid, dat wij personeel zouden kunnen aantrekken om in dit nieuwe project te werken, wij verkeren echter in de ongelukkige omstandigheid dat er geen geld is op het ogenblik. Wij hopen echter dat op de een of andere wijze er spoedig geld zal komen.

Wij hebben voor de toekomst in de Stichting Kindertehuizen nog meer wensen. Wij zouden graag een tehuis hebben voor debiele meisjes en een tehuis voor debiele jongens en een tehuis voor werkende jongens en een voor werkende meisjes. Deze laatsten zijn behalve voor de voogdijvereniging, ook van groot belang voor het werk der gezinsvoogden en vrij patronen in verband met de nog al eens voorkomende wenselijkheid een pupil enige tijd buiten het eigen milieu te plaatsen, ten einde kind en milieu de gelegenheid te kunnen geven tot zich zelf te komen.

3. In de afdelingen treffen wij aan het werk der gezinsvoogdij en patronage (vrij patronaat). Uit ervaringen in de afgelopen jaren is het ons t.a.v. dit werk wel duidelijk geworden, dat er door onze vereniging nog veel „strijd" geleverd moet worden, alvorens wij als gelijkwaardige partner in deze sector der kinderbescherming in Nederland ten volle aanvaard worden.

Het meest opvallende verschijnsel is, dat het aantal gezinsvoogdij-aanbiedingen ver beneden het aantal ligt, dat bij onze vereniging zou kunnen horen, terwijl er een groot gebrek is aan toezichthouders in Nederland.

De vraag is gerezen of Humanitas het werk geheel zelfstandig ter hand moest nemen of in samenwerking met de verenigingen Pro Juventute. Humanitas wil beslist niet sectarisch zijn en is een grote voorstander van samenwerking, doch het stelt daarbij de voorwaarde dat wij in de samenwerking het werk kunnen uitvoeren in overeenstemming met onze beginselen. Er zijn tussen Humanitas en „Pro Juventute" besprekingen geweest in de allerplezierigste sfeer, het is echter niet mogelijk gebleken voldoende begrip voor het standpunt van onze vereniging te wekken. Er bleef toen geen keuze over, de bereidheid tot samenwerking is er echter en zal blijven.

Het is echter denkbaar, dat er op bepaalde plaatsen in afdelingen samenwerking tot stand kan komen. Het bestuur zou dan ook gaarne van deze mogelijkheden op de hoogte gesteld worden. Ook t.a.v. het gezinsvoogdij- en patronagewerk staan wij in Nederland in zekere zin voor een begin. Ook hier is een methodische bezinning een noodzaak. Ook in Humanitas zijn wij daarmede begonnen. Wij neigen naar de zienswijze waarbij de kinderbescherming, en in het bijzonder het gezinsvoogdij- en patronagewerk, als onderdeel van een totaliteit gezien wordt en niet als een afgesplitst deel. Wij denken aan de gezinszorg, de hulp aan het totale gezin, waarbij de gezinsvoogdij of vrij patronaat een bepaald element vormt.

In de komende jaren zal het gezinsvoogdijwerk uitgebouwd moeten worden en

een zeer belangrijk element daarbij voor Humanitas is, haar vrijwillige medewerkers, waaronder o.i. zeer vele potentieel bekwame gezinsvoogden schuilen. Sinds korte tijd kent het ministerie van Justitie ook subsidie toe aan gezinsvoogdij en patronaatsverenigingen, voor het aanstellen van leidinggevende deskundige krachten. Een groot probleem in de afdelingen is dat men een deskundige full-time kracht mist, die leiding aan de vrijwilligers-gezinsvoogden kan geven. Deze krachten kunnen er komen, op het moment dat een afdeling op grond van haar verrichte prestaties blijk heeft gegeven er aan toe te zijn. Wat dat betreft wordt er van velen in de afdelingen voor de komende jaren een grote krachtsinspanning gevraagd.

Ten slotte is er het terrein van

4. de Praeventieve Jeugdzorg en research.

Dit is een sector der kinderbescherming waarop wij nog geen activiteiten ontplooid hebben. Toch is dit een zeer belangrijke sector, waarin wij trachten te voorkomen dat er met een kind of een gezin iets mis gaat, waardoor dieper ingrijpen noodzakelijk wordt. Het is onze taak om in de toekomst meer aandacht aan deze sector te besteden en te komen tot het ontwikkelen van het clubhuiswerk, zo mogelijk in samenwerking met bestaande instellingen, zoals het „Ankerclubhuiswerk".

Er wordt ook gedacht aan het oprichten van paedagogische adviesbureau's, waar normale mensen adviezen kunnen krijgen over de opvoeding van hun kinderen, indien zij daaraan behoefte hebben. Dit is dus iets anders dan een medisch opvoedkundig bureau, dat speciaal diensten verleent aan gestoorde kinderen of een bureau voor levens- en gezinsmoeilijkheden, dat haar diensten verleent op het moment, dat er reeds ernstige moeilijkheden zijn ontstaan. Zo een paedogogisch adviesbureau zou in het raam van de activiteiten van Humanitas gevoegd kunnen worden.

Ten slotte nog opgemerkt, dat er een grote behoefte bestaat aan research, d.w.z. het onderzoeken van de achtergronden van vele algemeen voorkomende moeilijkheden, waarmee wij bij het werk in aanraking komen, ten einde het mogelijk te maken een zo doeltreffend mogelijke methodiek op de verschillende onderdelen van het werk te kunnen bepalen e.d.

Tot zover het verslag van de bijeenkomst.

„TREKKENDE BEVOLKING"

De taak van de gemeente t.a.v. de Woonwagen-bevolking

In een vorig artikel heeft u iets kunnen lezen omtrent de wettelijke regeling, die er ten aanzien van de woonwagenbevolking tot op heden bestaat. Uit een en ander blijkt, dat de gemeente de instantie is, die voor de uitvoering van de in de wettelijke regeling opgenomen bepalingen heeft te zorgen. Het komt mij daarom wenselijk voor de taak van de gemeente in dit geheel eens nader onder de loupe te nemen alsmede de gehele problematiek, die hier aan vast zit.

Det Wet op de Woonwagens en Woonschepen legt aan de gemeente de verplichting op om bij gemeentelijke verordening binnen de gemeentelijke grenzen een openbare standplaats aan te wijzen, die behoorlijk beantwoordt aan eisen van ruimte en gerief. In de practijk blijkt echter, dat aan een en ander veel ontbreekt en dat

vooral met de uitvoering van de voorschriften ten aanzien van het gerief allerwegen op ernstige wijze de hand wordt gelicht.

Bij de constatering hiervan rijst de vraag, welke oorzaken hiervoor zijn aan te wijzen.

De belangrijkste oorzaak is m.i. gelegen in het feit, dat men van gemeentewege bijzonder weinig belangstelling voor deze bevolkingscategorie aan de dag legt, omdat er over het algemeen geen enkele binding ligt tussen de trekkende bevolking en de gemeente. Het grootste deel van deze mensen heeft geen vast domicilie, is dus in geen enkel gemeentelijk bevolkingsregister ingeschreven. Daarbij komen nog andere factoren. De woonwagenbewoners hebben de naam nogal wat moeilijkheden te veroorzaken en vaak strafbare feiten te plegen. Ik herinner me nog goed uit mijn jeugd, dat we als kinderen de waarschuwing kregen ver uit de buurt van woonwagens te blijven want „ze nemen nog wel eens kinderen mee en je kunt nooit weten, wat ze van plan zijn". Over het algemeen gesproken is de woonwagenbevolking een groep, waar men maar liefst zo weinig mogelijk mee in aanraking komt: „ze willen nooit iets, alles is te goed of te mooi voor ze, ze maken toch alles kapot". Wanneer men de politie vraagt naar de misdadigheid, blijkt, dat de criminaliteit van deze groep niet groot is en dat harentwege weinig behoeft te worden ingegrepen op dit punt. Wel wordt er soms wat veel drank gebruikt, waardoor nog wel eens onderlinge ruzies ontstaan. Bovendien constateert men nog al eens economische delicten, overtredingen als handelen zonder vergunning e.d.

Men kan zeer beslist niet spreken van een leven zonder normen, maar wel kan men vaststellen, dat deze groep een op sommige punten ander normbesef heeft dan de sedentaire samenleving. Vooral op het gebied van handel en zakendoen, heeft deze groep een andere waardering van wat mag en wat niet mag, hetgeen dus wel aanleiding tot moeilijkheden kan geven. Vooral ook ten aanzien van de overheid geldt, dat het volkomen oirbaar is te halen wat er te halen valt en dat het met de middelen om het doel te bereiken niet zo nauw genomen wordt. Indien de betrokken ambtenaar er in vliegt, dan is dat zijn zaak, dan had hij maar beter op zijn tellen moeten passen. Zaken zijn zaken.

Daarbij komt, dat in het verleden alle kosten ingevolge de Armenwet ten laste kwamen van de gemeente, waar de woonwagenbewoner zich ten tijde van zijn verzoek om ondersteuning bevond. De kosten, die hieraan verbonden zijn, belopen vaak grote bedragen. Bij aanvragen om ondersteuning ten gevolge van het feit, dat men niet in eigen onderhoud en dat van zijn gezin kan voorzien, is het ten aanzien van de woonwagenbevolking vaak bijzonder moeilijk vast te stellen of de aanvrage reëel is. Hoe moet men constateren hoe hoog de inkomsten zijn, die men zich op een bepaald moment kan verwerven en hoe bepaalt men, of de aanvrager met wat meer inspanning zelve tot hogere inkomsten zou kunnen komen? Deze mensen leven over het algemeen bij de dag. Ze gaan er veelal 's-morgens op uit, werken tot ze genoeg verdiend hebben om weer een dag verder te kunnen en scheiden er dan mee uit. Een reserve om een tijdje op te kunnen teren, is er niet, noch een vast werkverband. Een deel van de woonwagenbewoners neemt aan seizoenarbeid

De afdeling Haarlem van Humanitas vraagt

MAATSCHAPPELIJK WERKSTER

voor de leiding van het gezinsverzorgings- en gezinshulpwerk van haar Sectie Gezinsverzorging. Vereisten: School voor Maatschappelijk Werk en praktijk.

Sollicitaties: Secretariaat, Jan Haringstraat 53, Haarlem-Noord.

deel (aardappeloogst, conservenindustrie e.d.), doch ziet dan toch over het algemeen ook geen kans met de zo verworven inkomsten de rest van het jaar door te komen.

Is het mogelijk deze mensen in een meer geregelde werkgelegenheid in te schakelen? Tot op heden zijn de resultaten op dit terrein niet groot. De particuliere werkgevers zijn niet gauw geneigd om het met deze mensen te proberen, aangezien men bang is voor iedere verstoring van de rust in het bedrijf. Ook de gemeente voorziet hier problemen bij tewerkstelling in gemeentelijke objecten. De woonwagenbewoner zelve is ook over het algemeen niet geneigd tot een meer vaste en geregelde werkkring. Ook het „binnenwerk" heeft voor hem geen grote aantrekkelijkheid. Het feit van het verplichte „opgesloten" zitten gedurende een aantal vaste werktijden is voor hem zeer moeilijk aanvaardbaar. Het voorbeeld ligt er van de man, die enige tijd geregeld in een bedrijf werkte tot hij op een dag zag, hoe de poort achter hem gesloten werd. Deze ervaring was voor hem voldoende om de benen te nemen.

Het contact tussen woonwagen-arbeider en andere arbeiders is een punt, dat allerlei wrijvingen ten gevolge kan hebben, waarbij de oorzaken bij beide partijen kunnen liggen.

Zoals ik reeds zei, kunnen de kosten voor de gemeente ingevolge de Armenwet groot zijn, echter niet alleen op het terrein van uitkeringen ten gevolge van het niet in eigen onderhoud kunnen voorzien. De woonwagenbewoners vallen nl. onder geen enkele verplichte verzekering, zodat ook eventuele ziekenhuis- en operatiekosten enz. ten laste komen van de gemeente, waar aanvrager zich min of meer toevallig op het moment van de aanvang van het ziektegeval bevindt. Daar komt nog bij, dat zo men er toe zou overgaan, vanwege de gemeente door middel van een systematische benadering te trachten tot een zekere beïnvloeding van een bepaalde man, vrouw of een gezin te komen, (hetgeen op zich zelf al een bijzonder moeilijke taak is aangezien men er dan eerst in zou moeten slagen het vertrouwen van de „cliënt" te verwerven), de kans groot is, dat de woonwagen met zijn bewoners tijdens deze „behandeling" naar een andere gemeente verdwijnt. Over het algemeen wenst de woonwagenbewoner geen inmenging van buiten af, hij neemt liever de wijk naar een gemeente, waar men hem met rust laat.

Is het wonder, dat men van gemeentewege een woonwagen met vreugde ziet verder trekken? In het bijzonder voor kleine gemeenten betekenden deze uitkeringen ten gevolge van de Armenwet vaak een bijzonder zware belasting van het gemeentelijk budget en men ziet dan ook de bijzonder nare situatie, dat vele gemeenten op allerlei wijzen trachten de woonwagenbewoners het verblijf ter plaatse zo onaantrekkelijk mogelijk te maken en zelfs moet worden gesproken hier en daar van een „opjagen" van deze bevolkingsgroep.

Een van de middelen om het de woonwagenbewoner niet aantrekkelijk te maken in een bepaalde gemeente standplaats te kiezen, is het kamp of de openbare standplaats in zo deplorabel mogelijke toestand te laten. Zo zien we vaak de woonwagens staan volkomen onbeschut tegen wind en regen, op een terrein, dat bij slecht weer verandert in een modderpoel met weinig of geen sanitaire voorziening. Een terrein op of vlakbij een gemeentelijke vuilnis-stortplaats is geen uitzondering. Vaak is er weinig of geen enkel toezicht en zijn er geen opslagruimten voor het handelsmateriaal, zodat gezien de aard van de beroepen (veel verzamelaars van oud ijzer, lompen en oud papier) de aanblik van het geheel soms ontstellend is.

Gelukkig is dit niet overal zo en zijn er gemeenten, die ook ten aanzien van deze bevolkingsgroep het tot hun taak rekenen behoorlijke voorzieningen te treffen. Er zijn kampen, waar een behoorlijk plaveisel is, waar goede WC's, pompen en vuilnisbakken zijn, waar men een behoorlijke overdekte wasgelegenheid voor de vrouwen vindt, waar electrische leidingen zijn aangelegd, waar een school staat en een ge-

bouwtje, waarin ten behoeve van de woonwagenbewoners bepaalde activiteiten kunnen worden verricht, waar opslagruimten voor handelsdoeleinden zijn; en waar — last but not least — een behoorlijk toezicht is, meestal van de zijde van de politie, soms in samenwerking met een speciaal daartoe aangestelde kampbeheerder.

Wat betreft het toezicht van de zijde van de politie kan worden opgemerkt, dat dit meestal een speciaal daartoe aangewezen functionaris blijkt te zijn, die, wanneer daartoe een geschikte persoon wordt aangewezen, een soort vertrouwensfiguur is geworden met een behoorlijk contact met de bewoners. Blijkt een politieel ingrijpen ten aanzien van bepaalde personen op het kamp nodig, dan wordt hiervoor soms een andere politieman aangewezen, opdat de vertrouwenspositie ten aanzien van eerstgenoemde zo weinig mogelijk in de verdrukking komt.

Maar het gevolg van een en ander is, dat dergelijke kampen vaak aantrekkingskracht blijken te hebben, waardoor de bezetting van zo'n kamp geregeld vrij groot is, met alle gevolgen van dien. Ook blijkt dat een gemeente, waar men zich ten aanzien van de tenuitvoerlegging van de Armenwet op een ruim standpunt stelt, door een bepaalde categorie woonwagenbewoners frequent bezocht wordt, speciaal in perioden, waarin eigen inkomsten moeilijk te verwerven zijn. Bepaalde kampen hebben dan ook een vrij grote winterbezetting. Geconstateerd kan worden, dat er onder de woonwagenbevolking een goede inlichtingendienst bestaat, zodat een coulante houding in een bepaald geval prompt ten gevolge kan hebben, dat meerdere aanvragen om hulp door anderen in soortgelijke omstandigheden volgen.

Om al deze problemen voor een deel te ondervangen, werd reeds lang de noodzaak gevoeld om althans de kosten ingevolge de Armenwet niet langer op het budget van de gemeente te laten rusten, maar deze zorg tot rijkszorg te maken. Begin October van dit jaar werd vanwege het Ministerie van Maatschappelijk Werk een rondschrijven naar alle gemeentebesturen gezonden, bevattende een regeling, waarbij het aan de gemeenten mogelijk wordt gemaakt een deel van deze kosten te declareren aan dit ministerie. Deze regeling geldt van 1 Januari 1955 af en is bedoeld „om gemeenten tegemoet te komen in de kosten van ondersteuning van woonwagenbewoners, die door toevallige omstandigheden aldaar zijn neergestreken."

De hiervolgende bepalingen zijn in de regeling opgenomen:

1. De bijdrage zal — tot een maximum van 75% — kunnen worden verleend in de per gezin over een heel jaar gemaakte ondersteuningskosten met dien verstande dat slechts een bijdrage wordt verleend, indien en voorzover deze kosten in totaal *f* 100,— per gezin per kalenderjaar te boven gaan.
2. Deze bijdrageregeling is slechts van toepasing ten aanzien van woonwagenbewoners, die zich toevallig in de desbetreffende gemeente bevinden op het ogenblik dat hulp wordt verleend. Het betreft hier dus de zogenaamde passanten die geacht kunnen worden generlei binding met de gemeente van onderstand te bezitten.

In afwachting van een verdere ontwikkeling van de woonwagenzorg moet deze regeling als een voorlopige worden beschouwd. Er wordt op gewezen, dat „gestreefd zal worden naar een regeling, waarbij voornamelijk voor een bijdrage in aanmerking zullen komen de gemeenten, die hetzij afzonderlijk, hetzij in intercommunale samenwerking, zich uitgaven getroosten voor behoorlijk geoutilleerde woonwagenkampen."

Van de zijde van de gemeentebesturen zal deze regeling zeker met instemming zijn begroet. Deze vraag rijst echter, of ook in het kader van de gehele zorg voor deze trekkende bevolkingsgroep de geschapen situatie een gunstiger ontwikkeling te zien geeft. M.i. is dit laatste namelijk zeer te betwijfelen, en wel om de hierna volgende redenen.

Het doel van de gehele zorg voor de trekkende bevolking is de aanpassing van de „trekkers" aan de sedentaire maatschappij te bevorderen. Er is onder de groep woonwagenbewoners een categorie, die de neiging vertoont het zwervende leven geheel of gedeeltelijk vaarwel te zeggen. Op ieder woonwagenkamp kent men de wagens, die er gedurende geruime tijd (soms sedert enige jaren reeds) staan. Ook kent men de groep, die een deel van het jaar (bij seizoenarbeid) de gemeente verlaat om er steeds weer terug te keren. Er zijn woonwagenbewoners, die wel in een gemeentelijk bevolkingsregister zijn ingeschreven.

Naar aanleiding van de mogelijkheid tot het aan het ministerie declareren van kosten ten aanzien van woonwagenbewoners, die „toevallig in een gemeente zijn neergestreken" rijst dus de vrees, dat de gemeenten in de toekomst de neiging zullen gaan vertonen juist tegenover de meer permanent zich op een kamp of standplaats bevindende mensen een afwijzende houding te gaan aannemen, althans ernstig zullen trachten te voorkomen dat deze groep zich uitbreidt en dat meer mensen, tot deze groep behorende, in hun gemeente domicilie kiezen. Dit is nu volgens mij volkomen in tegenstelling met het doel van de woonwagenzorg. Het opjagen zou er door kunnen worden versterkt.

De vraag komt op, wat gebeurt met woonwagenbewoners, die in een bepaalde gemeente hun domicilie hebben en tijdens hun verblijf in een andere gemeente aldaar met een aanvraag om ondersteuning komen. Deze woonwagenbewoners zijn „toevallig neergestreken" in deze laatste gemeente. In de sedentaire maatschappij geldt, dat de gemeente, waar de aanvrager zich bevindt, tot ondersteuning verplicht is. Waar het nu een woonwagenbewoner betreft, blijkt uit het rondschrijven niet, of in dit geval de algemene regel geldt of de aparte regeling voor woonwagenbewoners. Uiteraard kan dit voor de betreffende gemeente een groot verschil in kosten uitmaken. Het is zelfs denkbaar, dat gemeenten, die tot nu toe hun verantwoordelijkheid ook ten aanzien van deze bevolkingsgroep inzagen (ook bij een meer permanent verblijf in de gemeente) en eventuele kosten, voortvloeiende uit de Armenwet op zich namen, thans bij zich voordoende financiële moeilijkheden de mensen zullen trachten te bewegen tijdelijk elders „toevallig neer te strijken", aangezien de kosten voor een andere gemeente, die een groot deel van deze kosten van het rijk vergoed krijgt, maar een gering percentage van het totaal bedrag is. Men zou zelfs dit balletje aan elkaar kunnen toespelen, voor wat hoort wat . . . Met het bovenstaande heb ik zeer beslist niet willen suggereren, dat een dergelijke handelwijze direct verwacht moet worden, maar, zoals reeds gezegd, de mogelijkheden zitten er in.

Het opsommen van de bezwaren doet de vraag rijzen, of er een regeling te bedenken is, die deze opvangt.

Persoonlijk juich ik het zeer toe, dat men van de zijde van het rijk thans doende is een regeling te treffen ten aanzien van de materiële steun aan de woonwagenbewoners, maar ik betreur het ernstig dat men van deze zijde gemeend heeft zich te moeten beperken tot de zgn. passanten. M.i. ware het beter geweest voorlopig althans in deze regeling ook te betrekken de categorie der min of meer permanent standplaats gekozen hebbende woonwagenbewoners, en wel om de volgende redenen:

a. het doel van de woonwagenzorg is om te trachten een zo groot mogelijke categorie sedentair te maken;
b. de onderhavige groep is niet groot;
c. het is bijzonder moeilijk een juiste interpretatie te geven van het begrip passant in deze bevolkingsgroep. Wie beoordeelt?

Ziehier enige opmerkingen over de gemeentelijke problematiek rond het woonwagenwerk. Het laatste woord is hierover nog niet gesproken! H. J. ROES

Inleiding en gesprek
een experiment

In de drie Noordelijke provincies is de laatste tijd grote activiteit in Humanitasverband. Vooral op het platteland brengt dit met zich, dat men daar bezig is iets op te bouwen, waar nog niets — of heel weinig — was. Bij alle besprekingen in de verschillende dorpen houden vragen als: wat houdt dat maatschappelijk werk van een vereniging als de onze nu eigenlijk in en wat kunnen wij doen in onze eigen woonplaats, in onze eigen streek; hoe en waarmede te beginnen?... ons bezig. Een enkele bijeenkomst ter plaatse zo af en toe blijkt niet genoeg te zijn om diegenen onder onze medewerkers, die trachten de zo moeilijke eerste opbouw van de grond te krijgen, daarbij voldoende steun en voorlichting te geven.

Dus zijn wij gaan zoeken naar een mogelijkheid om méér te doen en zijn begonnen met een vorm van gezamenlijke — en vooral onderlinge — voorlichting en gedachtenwisseling. Eerst voorzichting, bij wijze van experiment en met een kleine groep mensen uit verschillende delen van de drie Noordelijke provincies. Het plan hiertoe werd eerst door de gecommitteerde voor de ontwikkelingsgebieden in de verschillende plaatselijke groepen besproken. Men voelde er veel voor en 18 medewerkers verklaarden zich bereid actief aan het plan deel te nemen. Op 22 October zijn wij daar gestart met de eerste van een serie van vijf bijeenkomsten in Assen. Mej. Hijmans heeft de algemene leiding, de heer ir. A. van Doorninck van de Volkshogeschool Overcinge te Havelte treedt op als discussie-leider. De vijfde bijeenkomst is gereserveerd voor een critische terugblik, welke tegelijk een blik vooruit zal zijn, dan zullen wij nl. gezamenlijk nagaan wat deze eerste seriebijeenkomsten (die hopelijk voor Humanitas niet de laatste zal zijn!) heeft betekend en hoe wij het beste onze opgedane ervaringen voor de toekomstige ontwikkeling van voorlichting, scholing en contact ten nutte kunnen maken.

Bij het verschijnen van dit nummer zijn wij nog midden in de serie van vijf. Hopelijk zal het mogelijk zijn in een volgend nummer wat uitgebreider verslag uit te brengen over onze belevingen en de resultaten daarvan.

L.H.

40-jarige leraar, ongehuwd, met vader, humanistische levens- en wereldbeschouwing, wenst kennismaking met intelligente vrouw van dezelfde beginselen met interesse voor muziek, om het huishouden te besturen. Genegen zich intern te vestigen. Leeftijd tussen de 30 en 40 jaar.

Brieven onder nr. IP 300 aan Humanitas, J. W. Brouwersstraat 16, Amsterdam-Z.

Sociale verzekeringswetten bibliotheek

Onder redactie van Mr. G. A. A. M. Boot en C. M. Swiebel, resp. Voorzitter van de Raad van Arbeid te Haarlem en Algemeen Secretaris van de Sociale Verzekeringsraad.

In deze losbladige serie verschijnen alle sociale verzekeringswetten en daartoe behorende besluiten en verdragen.

Ieder onderdeel van de serie zal inhouden:

De volledige tekst van de wet, voorzien van marginale aantekeningen en inhoudsopgave;

de uitvoeringsvoorschriften;

de van belang zijnde jurisprudentie;

een kort en duidelijk commentaar;

een zakenregister op de gehele inhoud.

Omvang ca. 4000 pag.

Vraagt prospectus.

„VERMANDE ZONEN UITGEVERS — IJMUIDEN"

Ook verkrijgbaar via de boekhandel.

Het bestuur van de afdeling Amsterdam van HUMANITAS roept sollicitanten op voor de volgende functies:

a. Directeur—maatschappelijk werk-adviseur van haar afdelingsbureau voor de verdere opbouw en coördinatie van haar maatschappelijk werk.
Opleiding en ervaring moeten voldoende waarborg bieden voor een goede uitoefening van deze functie. — Salaris *f* 6500,— per jaar.

b. Leidster van de sectie Gezinsverzorging.
Diploma School voor Maatschappelijk Werk vereist. Salaris *f* 3750—*f* 4850 per jaar. — Aanstelling boven minimum is bij voldoende praktijkervaring mogelijk.

Brieven binnen 14 dagen na het verschijnen van dit blad te richten aan het Centraal Bureau van Humanitas, Jan Willem Brouwersstraat 16 te Amsterdam.

Het Centraal Bestuur van Humanitas roept sollicitanten op voor de functie van

SECRETARIS

van de landelijke sectie Kinderbescherming. — Salaris *f* 5000—*f* 7000 per jaar. Brieven te richten aan het Centraal Bureau van Humanitas, Jan Willem Brouwersstraat 16 te Amsterdam.